

Forord

I starten av dette året håpet jeg på at jeg ville få medvind, og seile greit igjennom denne masteren. I stedet har jeg måttet ta fatt i årene, og jobbet hardt for å komme i havn. Denne masteroppgaven omhandler fallskjermhopping. Selv har jeg vært en aktiv fallskjermhopper, som har gjort at dette forskningsarbeidet har vært ekstra begivenhetsrikt for meg. Som mange har uttrykt før meg, har dette vært en anstrengende prosess, men mest av alt en lærerik og spennende periode. Jeg håper at denne studien kan inspirere.

Jeg ønsker å sitere noe som har vært sagt til meg fra da jeg var ei liten jente, og som har hatt stor betydning for hvor jeg er i dag: ”Man kan bli fratatt alt i fra penger, barn og frihet, men en ting som aldri kan tas i fra deg er din utdanning”.

Jeg har hatt mye god hjelp mot dette målet, og vil først få takke mine informanter for deltagelse. Alle var svært imøtekommande, og jeg setter pris på deres tid. Mine informanter var engasjerte og viste stor interesse for studien min. Jeg takker for deres åpenhet om opplevelsene de har hatt i fallskjermhoppingen.

Min veilederen, professor Jorid Hovden, har ikke bare vært en veileder for meg dette året, men også en venn. Hun har støttet meg, og vært der ved bristepunkter med gode råd og løsninger. Hun har presset meg til å stå på, samtidig som hun har delt sin kunnskap. Hun skal ha mye av æren for at jeg ble ferdig med masteroppgaven min.

Takk til Jan Wang, president i Norges fallskjermforbund, for hjelp til å finne betydningsfulle tall, statistikk og litteratur.

Mine medstudenter på NTNU, vil jeg takke for gode samtaler, og viktige lunsjpauser. Vi har stått i dette sammen, og både løftet og utfordret hverandre. Kollektivet jeg bor i, har gitt meg sosial interaksjon i en ganske så isolert hverdag, så takk skal dere ha. Mine venner i Oslo, jeg er evig takknemlig for at dere har lyttet til min frustrasjon. Likevel har dere hatt troen på at dette lot seg gjennomføre. Basketballaget mitt, Shakers, ved NTNUi, må jeg få takke for viktig mosjon, idrettsprestasjoner og –glede. Blant alle dere, ønsker jeg å dra fram noen spesielle navn; Emilie Baglund, Madelen Hansen, Eivind Sangvik, Marthe Sagdahl, Marthe Skogheim, Nathalie Eikefjord, Phoebe Wright, Marianne Skovly og Andrea Backstrøm.

Til mine kjære foreldre, Inger og Pål Berglie, ønsker jeg å takke for den økonomiske støtten på reiseutgifter, som denne masteroppgaven har hatt. Takk for alle komplimenter dere har gitt. Deres store forståelse for alt jeg gjør og ikke gjør, har betydd mye for meg. Jeg hadde ikke vært her i dag uten dere.

Tusen takk til Celine Berglie som har vært en viktig støttespiller gjennom dette året. Hun er både min søster, mitt forbilde, og min bestevenn. Vi har vært igjennom mye det siste året, og det å ha muligheten til å levere hver vår masteroppgave ved NTNU, samtidig, har vært stort for meg. Selv om hun har hatt sitt, har hun alltid hatt tid til meg og mitt, og jeg er så stolt og takknemlig ovenfor henne.

Avslutningsvis, ønsker jeg å trekke frem min bestemor, Aud Kristine Berglie, som har formet meg til den personen jeg er i dag. Takk for at du alltid hadde troen på meg.

Trondheim, 6. juni 2016
Betina Berglie

Sammendrag

Hensikten med denne studien har vært å se på hvilke deltagelsesvilkår som gjelder for kvinnelige og mannlige fallskjermhoppere. Det har blitt lagt vekt på hvordan ulikhetsdimensjoner som sosial klasse og kjønn påvirker deltagerens muligheter .

For å utforske dette har det blitt benyttet et kvalitativt forskningsdesign. Data ble innhentet gjennom kvalitative intervjuer, av fire mannlige og tre kvinnelige fallskjermhoppere. Alle fallskjermhopperne hadde over 5 års erfaring, og varierende mengde antall fallskjermhopp.

Foruten tidligere forskning på livsstilsidretter som kunnskapsgrunnlag, baserer det teoretiske grunnlaget for studien seg på komponenter i Bourdieus teori i makt i sosiale felt, og hans teori om kjønn som dominans relasjon.

Funnene i analysen viser at økonomisk og kulturell kapital har stor betydning for deltagelsen i fallskjermhopping, og antyder at man må tilhøre øvre middelklasse eller overklassen for å kunne delta i fallskjermporten over tid. Dataene viser også at det gir status og sosial anerkjennelse å drive med fallskjermhopping.

Videre kommer det frem at for kvinnelige fallskjermhoppere ser det ut til å være mer betydningsfullt enn for menn å ha høy kulturell kapital . Kvinner som hopper fallskjerm, bryter også med vante forestillinger av kjønn. Det legges vekt på at de må være maskuline og tilpasse seg maskuline væremåter for å bli godtatt som seriøse hoppere i miljøet. Legger kvinnene vekt på å være attraktive heteroseksuelle kvinner, kan de bli behandlet mer som potensielle kjærester enn som seriøse utøvere.

Det konkluderes med at det settes høye krav til økonomisk og kulturell kapital for å være deltager i fallskjermhopping, og deres kjønnshabitus har betydning for deres deltagelsesvilkår.

Abstract

The purpose of this study has been to examine participation regulations for female and male skydivers. The research has focused on different dimensions such as social class and gender, which have evidenced on how the participation in skydiving activities has been affected.

A qualitative research design has been conducted for this purpose. Data has been collected through qualitative interviews consisting of four male and three female skydivers. All participants have had over five years of experience and a varied amount of skydive jumps.

Previous knowledge on lifestyle activities has been the basis for the theoretical foundation of this study, grounding in components of Bourdieus theories on power in social fields and gender as dominance relationship.

The findings in the analysis show that economic and cultural capital have a significant value for participation in skydiving, and suggest that people who participate in this activity belong to the upper middle class or the upper class. Additionally, the data shows how skydiving contributes to status and social recognition.

Furthermore, the results reveal that cultural capital seem to be a more important factor for female participation. Female skydivers also break from the stereotypical beliefs of gender. To be taken as serious practitioners, female skydivers resort to act masculine and adapt to their masculine counterparts behavior. If not, they may be treated more as potential girlfriends rather than equal peers.

The thesis concludes that there are high demands for economic and cultural capital for practitioners in skydiving, and their gender habitus have an impact on their participation regulations.

Innholdsfortegnelse

Forord	I
Sammendrag	III
Abstract	V
1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Leseguide	3
2. Studiens kontekstuelle bakteppe	5
2.1 Fallskjermhoppingens oppstart og historie	5
2.2 Noen karakteristika ved fallskjermporten i Norge i dag	6
2.3 Tekniske uttrykk som inngår i fallskjermhopping	8
3. Teorigrunnlag	9
3.1 Tidligere forskning om livstilsidretter	9
3.1.1 Betydninger av sosial klasse i livstilsidretter	9
3.1.2 Betydninger av kjønn i livstilsidretter	11
3.2 Bourdieus forståelse av makt og mobilitet i sosiale rom	15
3.2.1 Habitus	16
3.2.2 Det sosiale rom og sosiale felt	17
3.2.3 Økonomisk kapital og betydningen av økonomisk kapital	18
3.2.4 Kulturell kapital og betydningen av kulturell kapital	19
3.2.5 Distinksjoner og symbolsk kapital	20
3.3 Maskulin dominans som maktrelasjon	21
3.3.1 Doxa	22
3.3.2 Symbolsk vold	23

4. Metodologi	25
4.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag.....	25
4.2 Kvalitativt metodevalg og semistrukturert intervju	26
4.3 Strategisk utvelging av informanter.....	27
4.4 Konstruksjon av intervjuguide	28
4.5 Forberedning til datainnsamling	29
4.6 Datainnsamlingsprosessen	29
4.7 Etterarbeid og transkribering.....	30
4.8 Koding og kategorisering.....	31
4.9 Analysemåter	33
4.10 Metodediskusjon	33
4.10.1 Kvalitet og gyldighetsdrøfting.....	33
4.10.2 Etske retningslinjer og refleksjoner	36
5. Analyse: Deltagelse og betydninger knyttet til sosial klasse og kjønn	37
5.1 Informantens bakgrunn og erfaring.....	37
5.2 Deltagelse og betydninger av sosial klasse og status	39
5.2.1 Økonomisk kapital som inngangsbillett og muligheter	39
5.2.2 Kulturell kapital som markør for sosial klasse og status	43
5.2.3 Deltagelse og sosial klasse - som symbolsk kapital (oppsummering).....	46
5.3 Deltagelsesvilkår og betydninger av kjønn.....	47
5.3.1 Oppfatninger om kvinnelige utøveres kjønnskapital.....	47
5.3.2 Betydninger av kjønnets kroppsliggjorte egenskaper og forventninger	51
5.3.3 Kjønnstereotyper, kjønnsdiskriminering og kvinner som erotisk kapital	54
5.3.4 Deltagelse, og kjønn som symbolsk kapital (oppsummering).....	58
6. Oppsummering og avslutning	59
6.1 Sentrale funn i studien.....	59
6.2 Fremtidige forskningsbehov	61
7. Litteraturliste	63
Vedlegg	

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Temaet for denne oppgaven springer ut av min personlige historie og mine erfaringer som en ung kvinnelig fallskjermhopper. Jeg vil derfor starte denne oppgaven med å dele noen av disse erfaringene og opplevelsene.

Jeg har drevet aktivt med fallskjermhopping i fire år. Fascinasjon min startet fordi jeg hadde en følelse av at jeg hadde noe å bevise ovenfor meg selv og andre rundt meg. Høydeskrekk er noe jeg alltid har hatt, og som har gjort at jeg har følt meg svak i andres øyne. Fra jeg var liten, var jeg den som gikk ut i vannet fra strandlinjen og svømte bort til stupetårnet. Mens jeg lå i vannet, så jeg på venner og familie som hoppet derfra. Da jeg fylte 18 år, bestemte jeg meg for å ta mitt første tandemhopp, som er et fallskjermhopp med en autorisert fallskjermhopper. Dette ga meg ikke bare adrenalinkick og mestringsfølelse, men også mye anerkjennelse og status blant venner og bekjente. Tre år senere bestemte jeg meg for å ta sertifikat selv, og jeg ble en del av denne livsstils-kulturen.

Jeg opplevde fort at det ga status å være en del av denne kulturen, ikke bare innad i fallskjermmiljøet, men også utenfor. Jeg opplevde at de leste fallskjermhopperne var veldig aktive på sosiale medier, og la stadig ut bilder og videoer av hopp for å få mest mulig "likes" og kommentarer. Jeg opplevde at utdanningsnivået i dette miljøet var veldig høyt. Miljøet hadde mange norske «A-kjendiser», og de som hadde vært i miljøet i mange år - jobbet som advokater, leger, arkitekter, tannleger og eiendomsforvaltere. Selv om jeg bare var student ble jeg likevel godt mottatt i miljøet. Jeg opplevde at flere av de andre som hadde tatt sertifikatet sammen med meg, hadde større problemer med å bli inkludert.

Jeg reflekterte mye over dette. Hvorfor ble jeg som student og en uerfaren hopper inkludert og satt pris på? Var det fordi jeg var ung, og den eneste kvinnen på dette kurset? De mannlige fallskjermhopperne jeg snakket med, ga ofte uttrykk for at de syntes det var trist at det var få

kvinner som hoppet, men samtidig påpekte de at de likevel hadde forståelse for dette, ettersom dette ikke var en idrett for hvem som helst. Etter hvert merket jeg at selv om jeg ble tatt inn i varmen, ble jeg ikke sett på som en hopper på lik linje med de andre rundt meg. Denne følelsen plaget meg og jeg ble stadig mer opptatt av å finne ut hvorfor. Var det fordi jeg var kvinne - og en ung kvinne? Eller var det fordi jeg var nybegynner og fattig student? Disse spørsmålene har jeg grublet mye på siden. Jeg har nå, for en periode, måttet legge fallskjermen på hylla, fordi som student har jeg ikke hatt råd til å fortsette.

Dette er noen av spørsmålene jeg vil søke svar på i denne oppgaven. Blant annet hvorfor ble jeg ønsket velkommen i miljøet fra første stund, og hvorfor jeg samtidig fikk følelsen av at jeg ikke fikk ”ordentlig” anerkjennelse som en seriøs utøver.

Nedenfor har jeg derfor valg følgende problemstilling for denne oppgaven.

1.2 Problemstilling

Målet med denne oppgaven er å få mer kunnskap om hvordan de som driver med fallskjermhopping opplever sine deltagelsesvilkår og hva som gir status og anerkjennelse i miljøet. Problemstillingen for denne oppgaven vil derfor være:

Hvilke betydninger har ulikhetsdimensjoner som kjønn og sosial klasse som deltagelsesvilkår i fallskjermhopping?

Dette vil jeg søke svar på gjennom en studie, hvor jeg vil gjøre kvalitative intervjuer med kvinnelige og mannlige fallskjermhoppere. Leseguiden under vil gi en redegjørelse for hvordan studiet vil bli lagt opp.

1.3 Leseguide

Strukturen i studien er som følger:

I kapitel 2 vil jeg gi et kontekstuell bakteppe for studien, ved å si noe mer om fallskjerm sportens historie, dens utbredelse, og terminologi.

I kapitel 3 vil jeg presentere tidligere forskning på livstilsidretter, samt mitt teoretiske perspektiv som vil omhandle Bourdieus teorier om makt i sosiale felt.

I kapitel 4 presenterer jeg mine metodiske valg, hvordan jeg utførte studien, samt refleksjoner rundt datamaterialets kvalitet.

I kapitel 5 diskuterer jeg sentrale funn i undersøkelsen, i dialog med det teoretiske grunnlaget i kapittel 2.

I kapitel 6 kommer jeg med en oppsummering av sentrale funn og avsluttende refleksjoner, blant annet rundt fremtidige forskningsbehov.

2. Studiens kontekstuelle bakteppe

2.1 Fallskjermhoppingens oppstart og historie

Fallskjermhopping ble først og fremst kjent som en militær strategi, og ble tatt i bruk under første verdenskrig, først og fremst for å sikre soldater som befant seg i luften (Faye, 2009). Under andre verdenskrig ble fallskjermhoppingen intensivert, og hyppig brukt som angrepstaktikk, i dag kjent som fallskjermjegere. Fordi det var forsvaret som hadde de økonomiske midlene, var det de som utvikle fallskjermhopping til det vi kjenner det i dag (Faye, 2009).

Flere nordmenn ble legendariske for sin innsats under 2.verdenskrig, og ved mange av oppdragene ble det brukt fallskjerm (Aasheim, 1988). Dette handlet stort sett om menn og mannlige soldater. Likevel er det en kvinne som det er verdt å nevne blant disse. Dagny Sibblund Forslund (født 1917) var en av disse norsk heltene (Værnø, 1990). Hun var lærer i Finnmark, og under 2.verdenskrig ble hun en aktiv motstander av nazistene. Da mannen hennes døde i kamp mot nazistene, bestemte hun seg for å utdanne seg som fallskjermssoldat (Værnø, 1990). I *Kvinnenes forsvarshistorie* (Værnø, 1990) omtales Forslund som en av de legendariske skikkelsene under 2.verdenskrig. Den 20. oktober 1944 hoppet hun i fallskjerm over Finnmark. Med dette ble hun Norges første kvinnelige fallskjermhopper.

Det var likevel først etter andre verdenskrig at interessen for den sivile fallskjermhoppingen fikk rotfeste i Norge. Grunnet dårlig utstyr og manglende kunnskap om fallskjermteknikk, ble fallskjermhopping i begynnelsen betraktet som svært vågalt, og hopp ble gjort kun for underholdningens og oppvisningens skyld (Aasheim, 1988). Det trakk oppmerksomhet, fordi det var virkelighetsfjernt. Ulykkes-raten var veldig høy, og dette førte til at i 1947 ble fallskjermhopping forbudt i Norge (Aasheim, 1988).

Internasjonalt ble fallskjermhoppingen sportifisert rundt 50-tallet; og ble en organisert idrett, og konkurranser ble mer og mer vanlig (Aasheim, 1988). Dette førte til en vesentlig sivil utvikling av hoppteknikkene, så vel som når det gjaldt fallskjerm, utstyr og opplæring.

Regelverket ble samtidig forbedret. Nå ønsket folk å hoppe for moro skyld, og det første verdensmesterskapet ble holdt i Jugoslavia i 1951, men ingen nordmenn deltok (Aasheim, 1988).

Den norske fallskjermporten kom i organiserte former ved opprettelsen av Fallskjermklubben Norsk/Aero Klubb (FK/NAK) den 21. desember 1963. Denne datoen er å betrakte som startpunktet for den norske fallskjermidrettens historie (Aasheim, 1988). Det året var det 49 menn som var aktive fallskjermhoppere. Det første Norgesmesterskapet ble arrangert i 1964. I dag er fallskjermport en egen seksjon i Norges Luftsportsforbund (NLF), som ble stiftet i 1971 (Aasheim, 1988). NLF er medlem av Norges Idrettsforbund (Tvedt, Bryhn, & Askheim, 2013).

2.2 Noen karakteristika ved fallskjermporten i Norge i dag

I dag omfatter fallskjermporten hopping ut fra fly og andre luftfartøyer med hovedgreinene: presisjonshopping, stilhopping og formasjonshopping (Celsi, Rose, & Leigh, 1993). Det er disse hovedgreinene det konkurreres i. Stilhopping er akrobatikk i fritt fall, og kan gjennomføres av alt fra to til fire personer på et lag. Formasjonshopping skjer ofte i større grupper som hopper samtidig, og man lager formasjoner ved å koble hender til hverandre. Presisjonshopping er en individuell gren, og gjennomføres i skjerm og her er det sveving og landing som står i fokus (Celsi, Rose, & Leigh, 1993).

Deltakelse i fallskjermport krever en inngående utdanning i form av kurs drevet etter strenge sikkerhetsbestemmelser. Fallskjermhoppere er til enhver tid utstyrt med to fallskjerner som virker uavhengig av hverandre; en hovedskjerm og en reserveskjerm. Grunnet flere dødelige utfall i fallskjermhopping (Aasheim, 1988), er det strenge krav og reglementer rundt det å delta.

For å bli fallskjermhopper må du gjennomføre en fallskjermutdanning, ved å enten ta et linekurs eller et AFF-kurs (akselerere fritt fall) (Norges fallskjermforbund, 2011). Begge kursene

inneholder en teoridel og en praktisk hoppdel, og du må ha gjennomført en omfattende legesjekk før kursstart. Et kurs koster fra 20.000 kroner og oppover (Norges fallskjermforbund, 2011).

Ved et line-kurs er de første hoppene gjennomført ved at skjermen utløses av en line som er festet til flyet. Utspranget skjer cirka 1000 meter over bakken. Derfra vil høyden øke, og det blir stilt nye og strengere krav for hvert hopp. Etter endt og godkjent progresjon, minimum 24 hopp, vil du få utstedt et A-sertifikat som selvstendig fallskjermhopper (Norges fallskjermforbund, 2011).

Ved AFF-kurs (akselerert fritt fall) starter man direkte med 50 sekunder i fritt fall, cirka 4.000 meter over bakken (Norges fallskjermforbund, 2011; Norges luftsportsforbund, 2003). De første utsprangene hoppes sammen med to instruktører. Etter endt og godkjent kurs, minimum 20 hopp, vil man få et A-sertifikat som selvstendig fallskjermhopper. AFF-kurset blir regnet som den mest effektive utdanningsformen (Norges fallskjermforbund, 2011).

Etter å ha blitt en selvstendig fallskjermhopper, vil det være muligheter for å videreutdanne seg og ta andre sertifikater. Det åpner opp for andre muligheter, som for eksempel å hoppe sammen med et ubegrenset antall fallskjermhoppere, hoppe med wingsuit og kamerahjelm, bli AFF-instruktør, og/eller tandem-instruktør (Norges luftsportsforbund, 2003). Det er satt krav til antall hopp, før man får muligheten til å videreutdanne seg. Disse kravene og bestemmelsene er satt for å styrke sikkerheten rundt fallskjermhopping (Norges luftsportsforbund, 2003).

Andre sikkerhetsbestemmelser som er satt, blir satt i forhold til hvilket sertifikat du har (Norges luftsportsforbund, 2003). Jo lavere utdanning, jo strengere er kravene om for eksempel skjermstørrelse og utstyr, vindstyrke og begrensninger på antall partnere man kan hoppe sammen med (Norges luftsportsforbund, 2003).

Når det gjelder andel kvinnelige og mannlige fallskjermhoppere, er disse basert på en samtale jeg hadde med Jan Erik Wang den 13.09.16, som er president i NFF (Norges fallskjermforbund). Tallene fra 2015 sier at det er 311 kvinner som hopper i fallskjerm (16,7%), og 1553 menn (83,3%). Dette forteller at fallskjermhopping er en mannsdominert

sport og et mannsdominert treningsarena. Det ble sagt at det er en økning i deltagelsen på kvinnesiden, men ikke eksakt hvor stor denne økningen er.

2.3 Tekniske uttrykk som inngår i fallskjermhopping

Jeg vil i det videre gi en kort beskrivelse av noen ord og uttrykk i fallskjermporten som kan være betydningsfulle for å forstå datamaterialet.

Hoppfelt er landingsområdet med luftrom, for fallskjermhopping (Burke, 2017). Hoppfelt ligger gjerne i tilknytning til en småflyplass. Internasjonalt kalles et hoppfelt for drop-zone. Det finnes få hoppfelt i Norge, noe som gjør tilgjengeligheten vanskelig (Askheim, 2009). Totalt er det 21 fallskjermklubber i Norge, og flere av disse klubbene har tilknytting til samme hoppfelt (Norges Luftsportsforbund, 2017).

Tandemhopp er den enkleste måten å oppleve sitt første fallskjermhopp på. I all enkelhet betyr det at du blir forsvarlig spent fast foran en erfaren fallskjermhopper, en tandeminstruktør. Du slipper å tenke så mye på utførelsen av hoppet, og man kan betraktes som en passasjer (Norges fallskjermforbund, 2011).

Basehopping har ikke utsprang fra fly, men fra blant annet bygninger, antenner, broer og fjelltopper. (Celsi, Rose, & Leigh, 1993). Basehopping har vært mye omdiskutert, og er ikke en del av Norges luftsportsforbund (Askheim, 2015). Basehoppere er kun utstyrt med en fallskjerm, da distansen fra utspringet til bakken ofte er kortere, som medfører at det ikke er tilstrekkelig med tid til å utløse to skjermer. Ved basehopp fra bygninger og andre faste installasjoner hoppes det fra høyder ned til 40-50 meter (Askheim, 2015). Etter mange dødsulykker på 80-tallet ble basehopping forbudt i mange land, deriblant Norge. I 2000 ble basehopping delvis lovlig igjen i Norge, etter at det ble innført strenge sikkerhetsforskrifter og utstyret ble bedre (Askheim, 2015).

3. Teorigrunnlag

3.1 Tidligere forskning om livstilsidretter

I denne delen presenteres noe av kunnskapsgrunnlaget knyttet til studier som handler om betydningen av kjønn og klasse i livsstilsidretter. Det er gjort lite forskning på fallskjermhopping når det kommer til klasse og kjønn. Derfor er det valgt å se på studier av kjønn og klasse mer generelt i livsstilsidretter, hvor fallskjermhopping inngår. Målet med gjennomgangen er å få et innblikk i hvordan sosial klasse og kjønn påvirker deltagelse, handlingsbetingelse og miljø innenfor studier av livstilsidretter, noe som har gitt meg kunnskap og perspektiv på mine valg og diskusjoner gjennom oppgaven.

Wheaton (2004) karakteriserer livsstilsidretter som relativt nye idretter. Det er ofte idrettsformer som har blitt til i løpet av de siste tiårene, og de fleste har sine røtter i andre konkurranseidretter. Livsstilsidretter har likevel substansielle kjennetegn som gjør dem særegne og spesielle sammenliknet med tradisjonelt organiserte idretter (Wheaton, 2000, 2004; Sisjord, 2005; Anderson, 1999). De omfatter et bredt spekter av individuelle idretter, som skateboard, bretturfing, snowboard, klatring, fallskjermhopping, basehopping og kite-surfing (Wheaton, 2000; 2004). Noen av disse aktivitetene blir kalt «ekstreme», «alternative», «action-fylte», «postmoderne», «post-industrielle», fordi de på ulike måter skiller seg fra tradisjonelle idrettsformer, som i større grad legger vekt på konkurranser, måling av prestasjoner, standardiserte anlegg etc. Dessuten er de fleste av disse idrettene på ulike måter forbundet med risiko, hvor det å beherske natur er et sentralt element. Mer konkret definerer Wheaton (2004) livsstilsidretter som en form for subkultur, hvor aktiviteten blir en livsstil, snarere enn bare en idrett man utøver.

3.1.1 Betydninger av sosial klasse i livstilsidretter

Robert Fletcher (2008) viser i sin forskning hvordan risikosport appellerer til bestemte segmenter av befolkningen. Han hevder at middelklassens habitus, i tråd med Bourdieus

teorier, korresponderer med verdier som finnes i risikosport. Denne delen av befolkningen er blant annet interessert i å anvende risikosport som distinksjonsmekanisme; til å markere forskjell fra andre grupper. Fletcher viser her til hvorfor denne delen av befolkningen er overrepresentert i slike aktiviteter. Han hevder at habitus gjør at man ønsker en begrenset endring i forhold til hva man er oppvokst med, og dette bidrar til å reprodusere det samme forholdet i hver generasjon, noe som hevdes at middelklassen legger stor vekt på. Fletcher (2008) finner også at ulike sosiale klasser ikke bare engasjere seg i forskjellige idretter, men selv når de deltar i den samme idretten, legger de ofte forskjellig verdi eller mening i det.

I Wilson (2002) sin studie, vises det at overklassen er mer involvert i idrett generelt enn de andre samfunnsklassene, men er mindre involvert i de fleste livsstilsidretter. Han konkluderer med at økonomisk kapital gir lite utslag når det gjelder å forklare sosial klasse og generell idrettsdeltagelse, selv om de som har stor økonomisk kapital, er noe mer involvert i idrett. Han finner også liten sammenheng mellom økonomisk kapital og deltagelse i livsstilsidrett. Derimot finner Wilson (2002) at Bourdieus begrep om kulturell kapital, gir en langt bedre forklaring. De som har mye kulturell kapital deltar oftest i idrett, dette gjelder også livsstilsidretter. Funnene til Wilson (2002) peker på at deltagelse i livsstilsidrett er begrunnet med egne preferanser, egen smak og egne ferdigheter. Det betyr at idrettsdeltagelse i liten grad er knyttet til økonomisk kapital, men derimot mer til distinksjoner knyttet til kulturell kapital.

Anderson (1999) hevder at sosial klasse og kapital har noe å si for deltagelse og anerkjennelse i snowboard. Anderson påpeker i denne forbindelsen på at de som markerer dette maktforholdet er utdannede menn. Hun viser til at det er en dyr sport, med tanke på utstyr og transport, som gjør at ikke hvem som helst kan bli med til toppen og påpeker at økonomisk og kulturell kapital er grunnleggende for deltagelse (Anderson, 1999). Oppsummerende viser studien at det er den hvite privilegerte mannen fra overklassen eller øvre middelklasse, som har ressurser til å leve opp til det maskuline snowboardimagoet som har høyest status i miljøet.

Oppsummerende kan man si at livsstilsidretter ofte er dyre knyttet til både, utstyr, reiser og levekostnader. Dette betyr at ikke hvem som helst kan delta (Anderson, 1999). I de fleste livsstilsidretter er deltagerne unge menn tilhørende øvre middelklasse (Fletcher, 2008; Wilson,

2008).). Det vises til at en viss økonomisk og kulturell kapital er derfor en forutsetning for deltagelse (Anderson, 1999; Fletcher, 2008; Wilson, 2008).

3.1.2 Betydninger av kjønn i livsstilsidretter

Dahl (2005) beskriver hvordan kvinner i fallskjermporten ofte har et mer dedikerte forhold til idretten sin enn menn. Kvinner gir mer betydning til øyeblikkene av flyt, de magiske stundene, der verden er stengt ute, og hvor de bare kan overgi seg til aktiviteten. For noen er adrenalinkicket i sporten det viktigste. De viser seg at disse kvinne ofte lever et liv ulikt de fleste andre kvinners. De lever på tvers av de kjønnede forventninger, og mange av dem er i sterk opposisjon til det de beskriver som et A4-liv (Dahl, 2005). Videre påpeker hun i denne studien at kvinnene ikke vil at kjønn skal spille noen rolle. De ønsker anerkjennelse og respekt uavhengig av kjønn.

Likevel fremhever hun at det er ferdighetene til de mannlige utøverne, som fart og utfordring av grenser, som er de kvaliteter som verdsettes, mens ferdigheter som beskrives som mer typiske for kvinner innen fallskjermporten, ses på som feminine og mindre viktige. Det forventes at kvinner vil ha mindre fart og gjøre mindre vågale stunts. Men selv om kvinner bryter med vante forestillinger om kjønn ved å hoppe i fallskjerm, lever de en viss grad opp til kvinnelige konvensjoner når de utøver aktiviteten (Dahl, 2005). Studiet påpeker også at siden menn er i overveldende flertall, og dermed dominerer, blir de mannlige utøverne sett på som de mest autentiske utøverne, og tildeles kompetanse og ferdigheter fra et tilsynelatende kjønnsnøytralt utgangspunkt. Det påpekes også at menn knytter sikkerhet og risiko til egne ferdigheter, kompetanse og egenskaper, mens kvinner knytter det mer til sin personlighet og ansvarlighet. Dahl (2005) argumenterer for at vi her ser skyggen av en tradisjonell kvinnerolle, hvor kvinner gjør seg selv til de ansvarlige, enten de tar jobb som sykepleier eller er fallskjermhopper. Det påpekes likevel at det er tegn på at dette er i endring, men at en kvinnerolle som den ansvars- og omsorgsfull, er fortsatt tydelig. Dahl (2005) konstaterer at de som tror det er likestilling i Norge, kan studere arenaer som fallskjermhopping. Konklusjonen er at kvinnene opptrer tvetydig. De er overskridende i forhold til feminine forventninger, samtidig som de reproducerer disse. Dette kommer for eksempel til uttrykk ved deres valg av

smykker, sminke, klær og utstyr. Dahl (2005) tolker dette som kvinnenes måte å håndtere inkludering og ekskludering på. De driver med en aktivitet, hvor det å være kvinne betyr å skille seg ut, noe de ikke vil. Samtidig vil de ikke framstå som menn, men som anerkjente fallskjermhoppere (Dahl, 2005).

Booth (2001) konkluderer i sin studie med at menn stort sett neglisjerer kvinnelige brettssurfere. Blant annet refererer han til brettssurferen Shelly Appleby, som sier at alle menn vil vente å se hva du gjør på din bølge, og om du presterer godt nok, anerkjenner de deg med noe nedlatende kommentarer. Likevel hevder han at det er en voksende respekt for kvinner i miljøet. Det påpekes samtidig at jenter er ofte alene i miljøet. Noen er tilsynelatende tilfreds med dette, mens andre kvinner finner denne kjønnsbalansen skremmende (Booth, 2001). Studien viser også til at noen surfemagasiner ikke skriver om prestasjonene til kvinner, men når de refererer til kvinner handler det om helt utenomsportslige elementer (Booth, 2001). En av Booths (2001) konklusjoner er at mange livsstilidrettskulturer har røtter som er dypt forankret i hard-kodede kjønnsrelasjoner og samfunnets dominerende kjønnsorden.

Sisjord (2005) viser i sin studie til at jentene er på fremmarsj i snowboard, men blir likevel stadig minnet på at de deltar på en mannsdominert arena. Hun mener dette kommer spesielt til uttrykk i kjønnsblandede sammenhenger, hvor guttene mer innlysende inntar sin posisjon i det offentlige rom. Med det offentlige rom mener Sisjord (2005) her snowboardarenaer, konkurranser og ikke minst media. Videre hevdes det at den kjønnsmessige ubalansen blir ekstra tydelig når ikke bare ferdigheter, men også andre former for subkulturell kapital inkluderes. Dette betyr at gutter i større grad enn jenter har makt til å utvikle og forme de standardene og normene som skal gjelde i snowboard. Med andre ord vil det gutter sier og gjør forme standarden, og dette er noe som synliggjøres i konkurranser gjennom både tilrettelegging, gjennomføring og premiering. Hun utdyper videre at jentene inntar ulike roller, de tilpasser seg, og disse er ofte preget av en underordnet status. Dette bidrar til å opprettholde den maskulin standarden, og kvinner blir da ofte betraktet som ”det andre kjønn” (Sisjord, 2005).

Sisjord (2009) påpeker i en ny studie av snowboard at selv om andelen kvinner i snowboard har økt de siste årene, utgjør de fortsatt en minoritet. I analysen argumenterer hun for at den

maskuline dominansen kombinert med den uformelle organisasjonsstrukturen i sporten, gjør at kvinnelige snowboardere blir mindre synlige enn menn, spesielt i kjønnsblandede treningsgrupper. Det kommer frem at mannlige snowboardere blir kategorisert som bedre enn kvinnelige snowboardere, fordi menn tillegges mer fysisk kapital og andre former for subkulturell kapital, og dermed får makt til å definere hva som skal gi status (Sisjord, 2009). Sisjord (2009) beskriver at kvinner har ulike posisjoner og roller i miljøet, som "Babe", "Fast-girls" og "den usynlige jenta". Dette tyder på at kvinnelige snowboarderne besitter flere erfaringer, som representerer ulike former av ytelse og ambisjoner. Videre viser hun til at mannlige snowboarderes perspektiver og holdninger til kvinnelige utøvere gjenspeiler også forestillinger om at kvinner kan ses på som heteroseksuelle objekter. Kvinnelige snowboarderes opplevelser av slike uformelle maskuline organisasjonsstrukturer, medvirket til at kvinnelige snowboardere grunnla en kvinnegruppe: «Powderpuff Girls», med formål å fremme kvinners interesser i snowboard, og oppnå økt rekruttering og samhold blant kvinnelige snowboardere (Sisjord, 2009).

Anderson (1999) studie av snowboard uttrykkes det at makten til å enten opprettholde eller endre det maskuline imaget i sporten, ligger hos de yngre deltagerne, fordi dette er gruppen med størst subkulturell kapital. Snowboard er ingen typisk maskulin, fysisk sport, der vold, styrke og aggresjon må være dominerende. Derimot skapes den maskuline dominansen gjennom språk, holdninger og krav til utstyr (Anderson, 1999).

Anderson (1999) viser videre i denne studien at jentesnowboardere har forskjellige tidsnormer, regler og klær når de kjører, i forhold til mannlige kjørere. Dette innebærer blant annet at kvinner betraktes som "de andre", fordi de maskuline normene blir sett på som de gitte og normale. Dette blir også stadfestet gjennom at det er menn som blir omtalt som "snowboardere", mens kvinner blir omtalt som "jente-snowboardere".

Oppsummerende kan man si at kvinner i disse livsstilsidrettene blir diskriminert og gjort til "de andre" (Anderson, 1999 ; Booth, 2001; Sisjord, 2005). Et gjentakende mønster i disse studiene er at kvinner er i mindretall (Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord, 2009). De er "det andre kjønn", og flere av studiene påpeker at de blir til objekter i sine idretter (Booth, 2001; Sisjord, 2005; Sisjord 2009). Det kommer blant annet frem at kvinners prestasjoner anses som mindre verdt fordi det er mennene som avgjør hvilke ferdigheter som teller mest (Dahl, 2005;

Sisjord, 2005). Menn setter standarden (Anderson, 1999; Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord, 2005). Kvinner tilpasser seg stort sett de mannlige forventningene, og dette viser hvordan de utsettes for symbolsk vold (Anderson, 1999; Sisjord, 2005). Flere av studiene viser også hvordan de mannlige standardene naturaliseres og blir tatt for gitt (Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord, 2009). Dette viser hvordan generaliserte og stereotype forestillinger om kjønn spiller en rolle i de forventningene som de ulike kjønn har til hverandre.

3.2 Bourdieus forståelse av makt og mobilitet i sosiale rom

Ut i fra min problemstilling og tidligere forskning gjort på feltet, har jeg valgt å bruke Pierre Bourdieu sine teorier som mitt teoretiske perspektiv. Bourdieu var en fransk akademiker, og en av de mest produserende moderne sosiologene. Hans klasseteori og teorien om *den maskuline dominans* er det som vil stå mest i fokus i utredningen, fordi disse har størst relevans som forståelsesramme for denne oppgaven.

Bourdieus syn på sosialt liv og makt baserer seg i stor grad på hans habitus og kapitalbegrep. Ifølge Bourdieu er all sosial samhandling et spill som dreier seg om å akkumulere mest mulig kapital, for å skaffe seg makt i samfunnet (Aakvaag, 2012). Bourdieus kapitalbegrep referer altså til de ressurser og kilder som kan resultere i innflytelse og makt på en arena (Aakvaag, 2012).

Det sosiale rom er Bourdieus samfunnsbegrep, og mengde av fordeling av kapital har betydning for hvor mye makt du kan få i det sosiale rommet. Kapital gir makt i den forstand at man får fordeler i det sosiale liv. Mengde og type kapital er ulikt fordelt mellom grupper og individer i samfunnet, og gir grunnlag for dominans og herredømme (Aakvaag, 2012). Bourdieus klasseteori er at samfunnet i dag består av tre hovedgrupper eller sosiale klasser: Den dominerende klassen eller overklassen (borgerskapet), er plassert øverst i det sosiale rom, fordi de som tilhører denne gruppen har mest makt. Middelklassen befinner seg i midten, og den dominerte klassen eller ofte benevnt som arbeiderklassen, er nederst i det sosiale rommet. Med andre ord de som befinner seg i samme posisjon i det sosiale rom, tilhører den samme klassen (Aakvaag 2012) .

Ifølge Bourdieu (2005) er de ulike sosiale klassene i konflikt med hverandre og den enkelte vil alltid forsvare sin klasse eller strebe etter bedre posisjoner i det sosiale rom. Fordi mennesker utvikler seg ulikt i forskjellige miljøer, blir også deres handlingsdisposisjoner (habitus) klassespesifikke (Bourdieu, 2005). Dette betyr at vi fungerer forskjellig i ulike sosiale miljøer, og vi viser kjennetegn som kobler oss til mennesker i samme miljø/gruppe som oss selv. Dette kan også forklare hvorfor aktører som befinner seg i toppen av klassehierarkiet, driver med andre aktiviteter enn aktører fra middelklassen, og dette

gjenspeiler personers posisjoner i det sosiale rom (Bourdieu 1997). I virkeligheten vil derfor samhandling ikke kunne studeres uavhengig av personens posisjon i det sosiale rom og i sosiale felt (Aakvaag, 2012).

3.2.1 Habitus

Ifølge Wilken (2011) hevder Bourdieu at de handlingene mennesker foretar seg, som valg av lunsjrett, klær, musikk og andre interesser, er resultater av disposisjoner i habitus. Habitus er Bourdieus handlingsbegrep, og habitus refereres til som om det er en del av vår anatomi, og som om habitus eksisterer inne i kroppene våre (Bourdieu 2007). Kjernen i Bourdieus habitusbegrep er en antagelse om at menneskers virkelighetsforståelse, og dermed også deres valg og handlinger, blir gjort til internaliserte disposisjoner for å føle, tenke og handle på bestemte måter (Wilken, 2011). Det kan med andre ord forstås som tillærte tanke-, adferds og smaksmønstre. Disse disposisjonene tilegnes under bestemte sosiale forhold. Hvilken habitus du har anses som et produkt av sosialisering (Prieur og Sestoft, 2006). Vi lærer hvordan man går og står, hvordan man sitter, og hvor høyt man skal snakke; vi tilegner oss en forståelse av hva som er vondt og godt, riktig og galt, mulig og umulig. Vi tilegner oss atferdsformer og preferanser, uten å være fullt klar over at vi er i ferd med å tilegne oss sosiale disposisjoner (Prieur og Sestoft, 2006). For eksempel når det gjelder deltagelse i idrett er det ikke uvanlig at utøvere som kommer fra arbeiderklassefamilier, deltar i det som oftest blir kalt ”arbeideridretter”, som for eksempel boksing og bryting, fordi disse idrettene avspeiler en arbeiderklassehabitus knyttet til hvordan arbeiderklassen bruker kroppen sin (Bourdieu 1978). Et annet eksempel på hvordan habitus også er klasserelatert i idretten, kan være påstanden om at «Bønder spiller ikke tennis».

En kjønnert habitus betegner for eksempel Bourdieu (2000) som et resultat av tradisjoner og kultur, og dette har ført til at man har sosialisert det biologiske, og biologisert det sosiale. Man har med andre ord internalisert og naturalisert en kulturell oppfatning av kjønn, sånn at det fremstår som om det er medfødte eller biologiske egenskaper knyttet til kvinner og menn (Bourdieu, 2000). Bourdieu (2000) benevner vår kjønnshabitus som en kroppslig *hexis*, en varig tilstand, som setter grenser ved å definere hva som lar seg gjøre, og hva som er

utenkelig eller ekstraordinært, og slik også defineres de dagligdagse oppfatningene av hva som er maskulint og hva som er feminint. I tidligere forskning (Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord, 2005) gjort i livsstilsidretter, har vi sett at kjønns habitus setter begrensninger og forventninger til hva kvinnelige utøvere kan gjøre og hvordan de verdsettes.

Habitus oppfattes derfor som ”medfødte” egenskaper som kommer før bevisstheten (Bourdieu, 2000), og man faller tilbake til sin habitus når konfliktene mellom identitet og sosiale normer og forventninger blir for store. For eksempel når det gjelder kjønn, er det ofte ubevisste forestillinger som er blitt kroppsliggjort og naturliggjort som bestemmer den mannlige og kvinnelige habitus, og som bidrar til å skape en grunnleggende kjønn ulikhet (Bourdieu, 2000). Habitus gjør det mulig for menneskene å handle meningsfullt, og til å oppfatte andres handlinger som meningsfulle. Slik vil habitus gjøre oss i stand til å ta rasjonelle valg, slik at vi ivaretar våre interesser (Bourdieu & Wacquant, 1996). Vi ser i forskningen til Anderson (1999) for eksempel at kvinner bruker ulike klær og kjønnsmarkører enn gutter. I min studie vil det bli interessant å se hvordan kjønn markeres i fallskjermporten.

3.2.2 Det sosiale rom og sosiale felt

Det sosiale rom betegnes som samfunnet i sin helhet, og aktørens posisjoner i det (Aakvaag, 2012). Mer presist betegner det klassestrukturer hvor ressursene er ulikt fordelt. Det sosiale rom omhandler derfor de forskjellige objektive posisjonene, som samfunnets aktører innehar. Disse avhenger av hvor mye og hvilke ressurser eller kapital aktørene besitter og hver enkelt aktørs posisjon defineres gjennom andres aktørers posisjon. For at en aktør skal kunne befinne seg høyt oppe i det sosiale rom, må det finnes aktører lenger nede. Det sosiale rom er altså en hierarkisk struktur av sosiale posisjoner, basert på kapitalmengde og fordeling av ressurser i samfunnet.

Det sosiale rom kan oppdeles i sosiale felt (Aakvaag, 2012). Forskjellen mellom det sosiale rom og sosiale felt, forklarer Aakvaag slik:

Den viktigste forskjellen mellom det sosiale rom og et sosialt felt er at der posisjonene i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de generelle kapitaltypene økonomisk og kulturell kapital, er posisjonene i et sosialt felt bestemt av den mengden en aktør besitter av den feltspesifikke kapitalen (Aakvaag, 2012, s.155)

Dette viser at et felt er en arena der det oppstår en særegen kapitaltype, og posisjonene i feltet blir bestemt ut i fra aktørens besittelse av den bestemte feltspesifikke kapitalen (Aakvaag, 2012). Hvert felt opptrer som relativt uavhengig og autonomt, og er derfor oftest skjernet fra andre felt. Innenfor feltet idrett, kan derfor fallskjermhopping ikke betraktes som et eget felt men kan derimot sees på som et subfelt, fordi det ikke kan sies å være uavhengig og autonomt. For å få en dypere forståelse av dynamikken og hierarkiseringen i sosiale felt, må man ta i bruk Bourdieus kapitalbegrep, som sier noe om hva som gir makt i sosiale felt. Jeg vil i denne sammenhengen se på de kapitalformene som har mest relevans i min studie; Bourdieus begreper om økonomisk og kulturell kapital.

3.2.3 Økonomisk kapital og betydningen av økonomisk kapital

I de fleste sosiale felt er økonomisk kapital den viktigste kapitalformen man kan være innehaver av (Aakvaag, 2012). Bourdieus økonomiske kapitalbegrep er noe ulikt økonomenes kapitalbegrep (Aakvaag). Hans begrep består av alle former for verdier og ressurser, slik som penger, aksjer, eiendommer, og inkluderer både egne økonomiske ressurser og foreldrenes (Giulianotti, 2005). Økonomisk kapital gir økonomisk makt, for eksempel i den forstand at man har penger til å få folk til å jobbe for seg, lønne dem, og likevel tjene på deres arbeid (Bourdieu, 1995a).

Ved høy økonomisk kapital vil man ha tilgang på materielle goder, og det gir friheter (Aakvaag, 2012). Vender man på dette, vil det å ha lav økonomisk kapital sette begrensninger for materielle goder, og man må prioritere. For eksempel ved å ha høy økonomisk kapital, vil det være lettere å prioritere fallskjermhopping og utvikle seg til en god fallskjermhopper, fordi hvert hopp koster mellom 250-300 norske kroner (Norges fallskjermforbund, 2011).

3.2.4 Kulturell kapital og betydningen av kulturell kapital

Den kapitalformen som Bourdieu er mest kjent for, er begrepet om kulturell kapital (Aakvaag, 2012). I motsetning til økonomisk kapital som eksisterer i en fysisk og ytre form, erverves kulturell kapital gjennom sosialiseringen, og innebygges som disposisjoner i habitus (Wilken, 2011). Ressursene som knyttes til kulturell kapital kan for eksempel være tid, tilgang til PC, leksikon, aviser, museums- og teaterbesøk, evnen til å uttrykke seg analytisk og være i besittelse av et akademisk begrepsapparat (Wiiken, 2011). Det å ha kulturell kapital innebærer således å ha kjennskap til, og å være fortrolig med, samfunnets dominerende kulturelle koder (Prieur og Sestoft, 2006). Ved at familien er i besittelse av kulturell kapital, kan barna være i bedre stand til for eksempel å profitere i utdanningssystemet (Wilken, 2011).

Bourdieu (1993) deler kulturell kapital inn i to hovedtyper. Den ene, og mer uformelle formen for kulturell kapital, får man gjennom familien som viktigste sosialiseringssagent. Den andre er mer formell, og Bourdieu omtaler noen ganger dette som "utdanningskapital". Den består av kunnskap og utdanningstitler som man har fått gjennom skoler og universiteter (Aakvaag, 2012). Bourdieu hevdet at det bare er de som er sosialisert inn i den øvre delen av klassehierarkiet, som vil beherske denne kulturelle kapitalen fullt ut (Prieur og Sestoft, 2006). Kulturell kapital eksisterer i den forstand at det er allmenne aksepterte og dominerende koder i samfunnet som man kan beherske i større eller mindre grad. Kulturell kapital gir makt via tilgang til attraktive arbeidsplasser og posisjoner, gode muligheter til å delta i politikk, interesse for og kunnskaper om kunst og vitenskap, resultater i utdanningssystemet, tilgang til eksklusive miljøer gjennom vennskap, ekteskap og familie, og generell status og prestisje (Aakvaag, 2012). Det vil være interessant for meg å se hvordan fallskjermhopping betraktes i ulike sosiale miljøer - for eksempel hvorvidt fallskjermhopping betraktes som noe attraktivt og eksklusivt, for eksempel noe som gir status i overklasse- og middelklasse miljøer?

3.2.5 Distinksjoner og symbolsk kapital

Innenfor hvert felt finnes det spesifikke former for kapital som vedsettes. Et samlebegrep for dette er *symbolsk kapital*, og inkluderer de kapitalformene som gir annerkjennelse i et sosialt felt eller subfelt (Danielsen & Hansen, 1998). Symbolsk kapital oppfattes som et relasjonelt begrep, og må derfor kobles til kapitalsammensetninger for å gi mening. Økonomisk kapital er den kapitalformen som er viktigst, fordi den lettest kan konverteres til andre kapitalformer (Danielsen & Hansen 1998). Kulturell kapital derimot er knyttet til den enkelte, men kan overføres gjennom primærsosialiseringen. Det å besitte de relevante ressursene eller kapitalformene i et felt, kaller Bourdieu for symbolsk kapital (Bourdieu, 1996a; Bourdieu, 1996b). I boken *Distinksjoner* (1995b) viser Bourdieu sammenhengen mellom smak, sosial tilhørighet og makt. I følge Bourdieu (1995b) handler smak om å beherske symbolske og kulturelle koder i samfunnet. Distinksjoner handler om å kunne skille det smarte fra det mindre smarte og jo høyere oppe man er i det sosiale rom, desto mer er denne sansen utviklet. Altså; de med mest symbolsk kapital vil være de som har størst symbolsk makt og autoritet i et felt.

Bourdieu (2000) beskriver at kjønn alltid er en del av den symbolske kapitalen i et felt. For eksempel på alle mannsdominerte felt gir det å være mann høyere symbolsk kapital enn det å være kvinne. Jeg vil videre se litt mer på hvordan Bourdieu (2000) ser på maskulin dominans som maktrelasjon, fordi dette har betydning for forståelsen for hva maskulin dominans kan bety i fallskjermporten.

3.3 Maskulin dominans som maktrelasjon

Bourdieu (2000) viser til at den mannlige dominansen, er en av de mest fremtredende dominansrelasjonene i samfunnet.

Han beskriver her hvordan disse naturalistiske egenskapene som former vår kjønnete habitus, former også våre relasjoner med det motsatte kjønn. Seksualakten oppfattes som en dominansrelasjon, der uttrykk som over eller under, aktiv eller passiv, å ta eller å bli tatt, er utslagsgivende (Bourdieu, 2000). Den maskuline dominans uttrykkes ifølge Bourdieu (2000) både som verdsettingshierarkier og maktstrukturer gjennom symbolske manifestasjoner og grenser for atferd. Blant annet hevdes det at lederstillinger er vanskeligere å besitte for kvinner, fordi definisjonen av disse stillingene inkluderer maskulint konnoterte evner og kvalifikasjoner. Disse gir menn en naturlig autoritet og det blir naturlig å oppfatte at ledere er menn (Bourdieu, 2000). Dette gjelder også i de fleste idretter (Hovden, 2000). Når maskuline egenskaper, normer og verdier fremstår som allmenne og generelle, vil de posisjonene som kvinner inntar i mannsdominerte miljø, ofte være formet etter disse prinsippene, og kvinner opptrer stadig mer likt menn i sine handlinger og adferdsmønstre, for å få sosial anerkjennelse (Bourdieu, 2000). Det vil være interessant å finne ut om fallskjermhopping, som har blitt omtalt som en mannsdominert idrett, bærer preg av disse naturliggjorte forestillingene.

Den maskuline dominans betegner Bourdieu (2000) som en historisk og sosial struktur, hvor undertrykkelsen av kvinner er blitt sosialt konstruert som naturlig. Disse strukturene er blitt naturliggjort over flere hundre år, og er derfor vanskelig å endre. Ved mannsdominerte arenaer, er det ofte maskuline egenskaper og ferdigheter som er gjeldene, og kvinners være- og handlemåter blir målt opp mot dette. Det betyr også at det feminine må gis avkall på for at kvinner skal få innpass i slike miljøer (Bourdieu, 2000). For eksempel innenfor idretten hevdes det at den etablerte konkurransekulturen er historisk skapt av og for menn (Fasting, 1987). Dette betyr at den mannlige idrettsutøveren oftest blir sett på som den ideale idrettsutøveren (Hovden, 1995).

Den mannlige dominans kan opprettholdes ved at de dominerte, kvinnene, fortsetter å la seg dominere. Bourdieu (2000) mener at dette ikke er det samme som å gi den enkelte kvinne ansvaret for sin egen undertrykkelse eller anta at det er kvinners valg. En radikal endring av

disse forholdene vil for eksempel innebære å endre arbeidslivets organisering og prioriteringer, slik at mennenes verden ikke lenger er den dominerende (Bourdieu, 2000). Bourdieus (2000) argument er at den enkelte kvinne ikke kan ta ansvar for å bryte dette dominansforholdet og endre det.

Bourdieu (2000) fortolker kjønnsforholdet i det moderne samfunnet som en maktrelasjon, hvor relasjonen mellom det maskuline og det feminine blir sett på som en relasjon mellom de dominerende og de dominerte, og er ifølge Bourdieu (2000) en del av vår symbolske kjønnsorden; en del av vårt språk og våre ubevisste tankeskjemaer.

Jeg vil i min studie undersøke hvordan dette ser ut til å være innenfor fallskjermidretten . Som tidligere vist, skjer det oftest at når kvinnelige utøvere kommer inn, må de tilpasse seg de mannlige standardene og det er få som stiller spørsmål ved dette (Hovden 2000, Sisjord , 2005; Booth, 2001), Det fremstår som naturlig og hverdagslig, og nærmest som en selvfølge (Hovden, 2012). Selv om idretten gjenkjennes med mannsdominans, har den i dag erklærte mål om å eliminere slike maktformer, og fremme større kjønnslikestilling (Fasting & Sand, 2009). I min studie vil jeg bruke teorien om maskulin dominans til å analysere hvordan mannsdominansen virker i fallskjermporten og hva idrettens mål om likestilling kan bety i dette miljøet.

3.3.1 Doxa

I Bourdieus teori om mannsdominans står også doxa-begrepet sentralt (Bourdieu, 2000). Doxa assosieres ofte med "tro". Bourdieu hevder at alle sosiale felt har konflikter, og disse konfliktene oppstår når feltets aktører vil forsvare eller endre sin posisjon. Alle sosiale felt er preget av en taus implisitt enighet om hvilke spilleregler, kriterier og normer som gjelder på feltet (Jenkins, 1992). Denne enigheten kaller Bourdieu "doxa". Som oftest vil doxa bli utfordret, og det er som regel nykommere på et felt, som er utfordrerne. For å få endring i det "etablerte" og naturliggjorte, må en stille spørsmålstegn ved doxa, og dette kalles "heterodoxa" (Aakvaag 2012). Når det stilles spørsmålstegn ved doxas legitimitet, må representantene for doxa forsvare seg. Da omformes doxa til ortodoxa, og det som en gang var implisitte regler, kriterier og normer må forsvares (Aakvaag 2012). Gjennom at doxa

bringes opp til diskusjon, mister doxa sin selvfølgelige og naturgitte status. Dette svekker doxas posisjon, og endringer kan skje (Aakvaag 2012).

Altså kan doxa forstås som de udiskuterte premissene som eksisterer innenfor et felt, som for eksempel at det ikke stilles spørsmålstegn ved normer og praksiser på mannsdominerte felt. Ofte er det slik at dominans som maktrelasjon betyr at aktørene godtar den sosiale orden uten å reflektere over at det kan finnes andre og muligens bedre alternativer (Wilken, 2008). I fallskjermfeltet vil for eksempel deltagerne ofte tilhøre en gruppe som søker risiko, og det sees på som en del av det doxiske.

3.3.2 Symbolsk vold

Symbolsk vold betegner Bourdieu (2000) som en ikke-fysisk og mild form for vold, som er umerkelig og usynlig, selv for ofrene. Denne formen for vold utøves som former for miskjennelse, anerkjennelse og følelser (Bourdieu, 2000).

Jeg vil referere til noen former for symbolsk vold som kvinner utsettes for i mannsdominerte miljøer. For eksempel hvis kvinner aksepterer de definisjonene "doxaen" gir i et mannsdominert felt, betyr det ofte en underordning av det feminine og kvinnekroppen, og dette betyr at kvinner utsettes for symbolsk vold (Bourdieu, 2000). Kvinner kan også bryte og motarbeide disse uskrevne reglene og naturliggjorte forestillingene, ved selv å definere og vise hvordan de mener kvinner skal behandles. Bourdieu (2000) hevder at det å bryte den symbolske volden mot kvinner på mannsdominerte arenaer er svært vanskelig. Kvinner opplever ofte symbolsk vold som en kroppslig fremmedgjøring, hvor de blir gjort til et instrument eller til et objekt for andre (Bourdieu, 2000). En slik fremmedgjøring fører til at kvinner kan føle usikkerhet, utilstrekkelighet og ufrihet (Bourdieu, 2000). Da har den symbolske volden gjort sin virkning, og med dette opprettholdes makt og dominansrelasjonene. Usikkerhet og ufrihet kjennetegner dermed kvinnens situasjon, på mannsdominerte arenaer og blir ofte en del av den kvinnelige habitus og kroppslige hexis (Bourdieu, 2000).

At kvinner holdes i en tilstand av kontinuerlig kroppslig usikkerhet er noe Bourdieu (2000) kaller *symbolsk avhengighet*. Forklaringen på dette er at det skjer gjennom at maskulin dominans gjør kvinner til symbolske objekter, og dette resulterer i at de eksisterer som objekter i andres blikk. Kvinner blir dermed instrumenter for andre. Blant annet forventes det at kvinner skal være “feminine”, og det betyr blant annet å være smilende, sympatiske, føyelige og tilbakeholdene (Bourdieu, 2000). Fallskjermhopping er som nevnt en mannsdominert idrett, hvor det kan forventes at kvinner kan oppleve situasjoner hvor de føler seg behandlet som objekter. Det vil derfor være interessant å se om de kvinnelige hopperne opplever slike kjønnsrelasjoner, og eventuelt i hvilke situasjoner det kan skje.

4. Metodologi

4.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Det er mennesker som skaper virkeligheten. Virkeligheten kan forstås som en forestilling, den er konstruert av våre sanser, og trenger ikke være den faktiske virkeligheten der ute (Widerberg, 2011). Det er en debatt i vitenskapsteorien om hva kunnskap er, og hvordan kunnskap skapes, og hvilke kriterier som må overholdes for at kunnskapen skal kunne sees på som sann eller gyldig (Aase & Fossåskaret, 2014). I filosofien kalles dette epistemologiske spørsmål. Det finnes flere retninger og teorier som viser til forskjellig syn på kunnskap (Aase & Fossåskaret, 2014). I hovedsak kan man skille mellom to motstridende syn, 1) teorien om sammenfall (correspondence), og 2) teorien om sammenheng (coherence), (Aase & Fossåskaret, 2014). I denne masteroppgaven erkjenner jeg meg til teorien om sammenheng.

Teorien om sammenfall er basert på at vår oppfattelse av den ytre verden er primært en mental konstruksjon, en projeksjon av våres mentale kapasitet og våre tankemønstre. Sterke forskningstradisjoner som positivisme og realisme sverger til teorien om «correspondence», mens retninger som fenomenologi, konstruktivisme, hermeneutikk og kulturanalyse finner sin basis i teorien om «coherence », eller sammenheng (Aase & Fossåskaret, 2014). En ytre virkelighet, den kan vi som mennesker aldri få eksakt kunnskap om, fordi vi får tilgang til den gjennom våre sanser (Aase & Fossåskaret, 2014). Det betyr at min kunnskap om verden er skapt av mine sanser og min kulturelle kunnskap. Ett av de viktigste valgene man tar i et forskningsprosjekt er hvilken metode som er hensiktsmessig å bruke, for å kunne svare best mulig på problemstillingen. Gjennom kvalitative metoder innhentes mye informasjon om få informanter. De ulike formene for kvalitative metoder kan for eksempel være intervju, observasjon og dokumentanalyse. Jeg ønsker å fokusere på oppfatninger og erfaringer, der formålet mitt er å forstå informantenes subjektive opplevelser og synspunkter, for så å tolke informantenes meninger (Markula & Silk, 2011). Kvalitativ metode er godt egnet når man er ute etter bakenforliggende årsaker for å svare på et komplekst problemområde (Markula & Silk, 2011). Som forsker vil mine verdier og bakgrunnskunnskap ha innvirkning på hvordan jeg oppfatter problemområdet. Da forskning aldri er objektiv eller fri for verdier, er det derfor

viktig at man er bevisst på sine subjektive oppfatninger, og er reflektert på hvordan dette kan påvirke forskningsprosesser (Nilssen, 2012).

Intervjuundersøkelse egner seg ved studier der formålet er å innhente informasjon om personers opplevelser og synspunkter (Thagaard, 2013), og er den kvalitative metoden som er valgt i denne masteroppgaven. I neste del vil det bli forklart og argumentert for hvorfor intervju er valgt som forskningsstrategi.

4.2 Kvalitativt metodevalg og semistrukturert intervju

Intervju er det verktøyet som er hyppigst brukt i kvalitativ metode for å samle inn data (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervju gir sjansen for fyldige og detaljerte beskrivelser av erfaringer og opplevelser (Johannessen og Tufte, 2010). En kvalitativ tilnærming er egnet når man skal undersøke folks erfaring med konkrete sosiale fenomener (Tjora, 2012). Dette peker mot en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologien fokuserer på å forklare menneskers erfaring, eller mer konkret deres *livsverden* (Kvale, 2002).

Jeg har valgt å bruke semistrukturert intervju for å få kunnskap om min problemstilling. Denne formen for intervju er verken en helt åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Semistrukturert intervju har en ledene intervjuguide, men likevel kan spørsmål og rekkefølge variere (Kvale & Brinkmann, 2009). Semistrukturert intervju har som formål å ligne på en dialog. Det stiller store krav til mine kvaliteter som intervjuer, i form av fagkunnskap, det å være en god lytter, vise interesse og kunne stille oppfølgingsspørsmål som kan føre samtalen videre (Kvale & Brinkmann, 2009). Siden formålet med mitt prosjekt er å undersøke hvordan sosial klasse og kjønn har betydning for deltagelse i fallskjermhopping, valgte jeg semistrukturert intervju som metode, fordi jeg ville få tak i informantens erfaringer, og opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg valgte et semistrukturert intervju også fordi jeg ønsket å komme med oppfølgingsspørsmål. Dersom emner som var interessante skulle komme opp, ville jeg ha anledning til å følge opp spørsmålet. Jeg ønsket gjennom en åpen og

troverdig samtalsituasjon, å få mest mulig kunnskap om utøvernes erfaringer, refleksjoner og holdninger til fallskjermhoppingmiljøet (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.3 Strategisk utvelging av informanter

Jeg valgte en strategisk utvelging av informanter, fordi jeg ønsket et rikest mulig datamateriale (Thagaard, 2009). Prosessen med å finne informanter ble derfor viktig for å få svar på min problemstilling (Rapley, 2007). Utøverne jeg valgte som informanter er et kriteriebasert utvalg.

I kriteriebasert utvelgelse velges informanter ut ifra visse kriterier. Dette vil si at man velger informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er relevante for å kunne gi svar på problemstillingen (Thagaard, 2013). Kriteriene som lå til grunn i denne studien, var følgende: 1) Fallskjermhoppere med varierende antall fallskjermhopp, 2) Fallskjermhoppere som hadde vært i sporten over 5 år, og 3) Fallskjermhoppere av begge kjønn.

For å få innsikt i fallskjermhopperes sosiale klasse og deres oppfatning av kjønn, fant jeg det hensiktsmessig å inkludere fallskjermhoppere med varierende, men dog, mye erfaring med fallskjermhopping. På denne måten ville jeg kunne fange opp likheter og forskjeller i hvordan fallskjermhopper opplever og erfarer fallskjermmiljøet.

Jeg spurte i utgangspunktet 12 potensielle fallskjermhoppere som hadde disse kjennetegnene om de var interessert i å la seg intervju, og alle ønsket å delta. Min plan var å få gjennomført alle intervjuene på to måneder. Selv om alle var positive til å delta, var det vanskelig å få til å møtes, og det var 5 som ikke fant muligheten til å la seg intervju i den planlagte perioden.

Jeg hadde kjennskap til alle jeg spurte på grunn av min tidligere deltagelse i fallskjermporten. Det å ha kjennskap til informant kan både være positivt og negativt, men som forsker er det vanlig å benytte seg av sine kontakter for å få informanter som er relevante for forskningen (Widerberg, 2011).

4.4 Konstruksjon av intervjuguide

Før jeg spurte noen av informantene om å la seg intervju, lagde jeg et samtykkeskjema. Dette samtykkeskjema informerte om hvem jeg var, og hva jeg ønsket å finne svar på, i tillegg til informasjon om informantenes rettigheter, og kontaktinformasjon (Se vedlegg 1). Samtykket ble sendt ut til de 12 informantene som jeg hadde funnet som oppfylte utvalgskriteriene.

Jeg har utviklet en intervjuguide (Se vedlegg 2), der jeg blant annet har gjort bruk av observasjoner fra min tidligere deltagelse i fallskjermhopping, og de tidligere studiene i feltet livsstilsidretter, som det er referert til i kapittel 3. En intervjuguide skal inneholde emner som skal tas opp i intervjuet og hvilke rekkefølge de skal ha. Den kan være en grov skisse eller et detaljert oppsett med nøyaktige spørsmålsformuleringer (Kvale, 2002). Jeg tok utgangspunkt i problemstillingen, for å forme strukturen i intervjuguiden min. Intervjuguiden min ble delt inn i; 1) bakgrunnsspørsmål, 2) rekrutering og deltagelse, 3) miljø (sosial klasse og andre kjennetegn), og 4) kjønnsrelasjoner. Bakgrunnsspørsmålene var ment som oppvarmingsspørsmål. Oppvarmingsspørsmål er enkle konkrete spørsmål som ikke krever mye refleksjon, men som heller er “uformelle og ufarlige” for å skape en god intervjusituasjon (Tjora, 2012). Dette kan bidra til at det skapes tillitt mellom informant og intervjuer, noe som er viktig med tanke på kunnskapsutbyttet intervjuet kan gi. Det finnes mange måter å spørre på (Kvale, 2009). Intervjuguiden min inneholder både introduksjonsspørsmål, direkte spørsmål og oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene bør være lette å forstå og ikke for lange (Kvale, 2002), noe jeg la vekt på i min utforming.

Jeg sendte søknad til Personvernombudet for forskning, NSD. NSD vurderer forskningsprosjekter og behandling av personopplysninger. Prosedyren med NSD er avtalefestet med institusjoner, og er lovpålagt (Personvernombudet, 2017, 06.04). Jeg fikk noen bemerkninger på min samtykkeerklæring, og min intervjuguide, som ble endret fortløpende. Disse endringene var små, og NSD konkluderte med å godkjenne mitt opplegg (Se vedlegg 3).

4.5 Forberedning til datainnsamling

Jeg valgte å gjøre et prøveintervju på en medstudent, før jeg intervjuet de utvalgte informantene. I følge Widerberg (2011) er det lurt å gjennomføre et prøveintervju, for å få et innblikk i hva som fungerer bra eller dårlig. Dette førte til at jeg fikk erfaringer knyttet til intervjuguiden, og en opplevelse av hvordan det er å gå inn i en forskerrolle. For å få gode svar, kreves gode spørsmål (Leseth & Tellmann, 2014). Det å gjøre et prøveintervju så jeg på som en kvalitetssikring av spørsmålene. Denne erfaringen bidro til endringer i en del spørsmål, og jeg ble sikrere på min posisjon og rolle som intervjuer.

4.6 Datainnsamlingsprosessen

Intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene, bortsett fra ei som ønsket å møtes på hennes kontor. Dette var noe informantene ønsket selv, da dette var kjente miljøer for dem. Å gjennomføre intervjuer på komfortable steder for informantene er anbefalt, fordi man lettere skaper en avslappet atmosfære (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010). Ved at jeg møtte informantene i deres hjem, gjorde at informantene ikke var avhengig av transport, og muligens gjorde det lettere å sette av tid til å stille opp på intervjuet.

De fleste tilbydde kaffe, noe som tydet på at jeg var velkommen. Før intervjuet begynte spurte jeg alltid om det var greit å ta lydopptak, da det er etisk viktig å høre om dette er greit for informanten (Tjora 2012). Jeg hadde sent dem samtykkeerklæringen på forhånd, så de var kjent med sine rettigheter, og delvis informert om hva intervjuet ville omhandle. En av informantene uttrykket at han var nervøs, så han fikk tilbud om å lese intervjuguiden før vi startet. Tanken bak dette var at han da ville kunne ha en større kontroll på hva som kom til å skje. Han takket ja til muligheten, og virket tryggere etter dette. De fleste elsker å snakke om seg selv, hvis en gir personen en sjanse (Widerberg, 2011). Jeg opplevde at alle var interessert i å svare på spørsmålene mine, og jeg fikk god kontakt med alle informantene. Intervjuene mine varte fra 56 minutter til 1 time og 42 minutter.

Ifølge Widerberg (2011) er det flere ting som kjennetegner en dyktig intervjuer. Det avhenger av personlige egenskaper og innlærte og opptrenede ferdigheter. Er man en sosial person som er interessert i andre mennesker, opptatt av å lytte, er uredd og vennlig, har man et godt utgangspunkt som intervjuer (Widerberg, 2011). Selv følte jeg meg komfortabel i denne situasjonen.

Jeg opplevde at noen spørsmål burde ha vært kortet ned, fordi de ble vanskelige å besvare for noen av mine informanter. Måten jeg løste dette på var å repetere det gjeldende spørsmålet. Jeg passet på å ikke avbryte når informanten snakket, og lot det være stille i noen sekunder før neste spørsmål ble stilt. Pauser og stillhet kan oppfattes som ubehagelig, men kan også være nyttig for både informanten og intervjueren, da de gir muligheter til å tenke (Widerberg, 2011). Jeg la hele tiden vekt på å få informantene til å fortelle om sine erfaringer og opplevelser.

4.7 Etterarbeid og transkribering

Som nevnt valgte jeg å bruke båndopptaker som et hjelpeverktøy i intervjuene. Båndopptaker er noe jeg har brukt før, derfor hadde jeg god kjennskap til det. Jeg har testet båndopptakeren fra ulike avstander, og lærte meg de ulike funksjonene. Etter hvert intervju la jeg inn opptaket på pc-en, slik hadde jeg back-up, og muligheten til både å høre på opptaket på båndopptakeren og PC-en. Opptaket ble lagt inn på PC-en for å gjøre det lettere å spole og stoppe. Dette førte til at jeg kunne transkribere og styre lyden på samme tastatur. For å sikre opptakene laget jeg meg et passord på mobilen og et passord for å komme inn på PC'n.

Transkriberingen var en stor jobb som jeg brukte cirka 60 timer på. Opptakene var totalt på 7 timer og 32 minutter. Jeg valgte å transkribere intervjuene rett etter å ha gjennomført alle intervjuene, da jeg fremdeles hadde de friskt i minnet. Transkripsjonen ble et materiale på totalt 117 A4 sider. Når det gjelder valg av strategi for transkribering, valgte jeg først å høre på korte sekvenser (cirka 5 sekunder), og skrev hva som ble sagt underveis. Jeg har

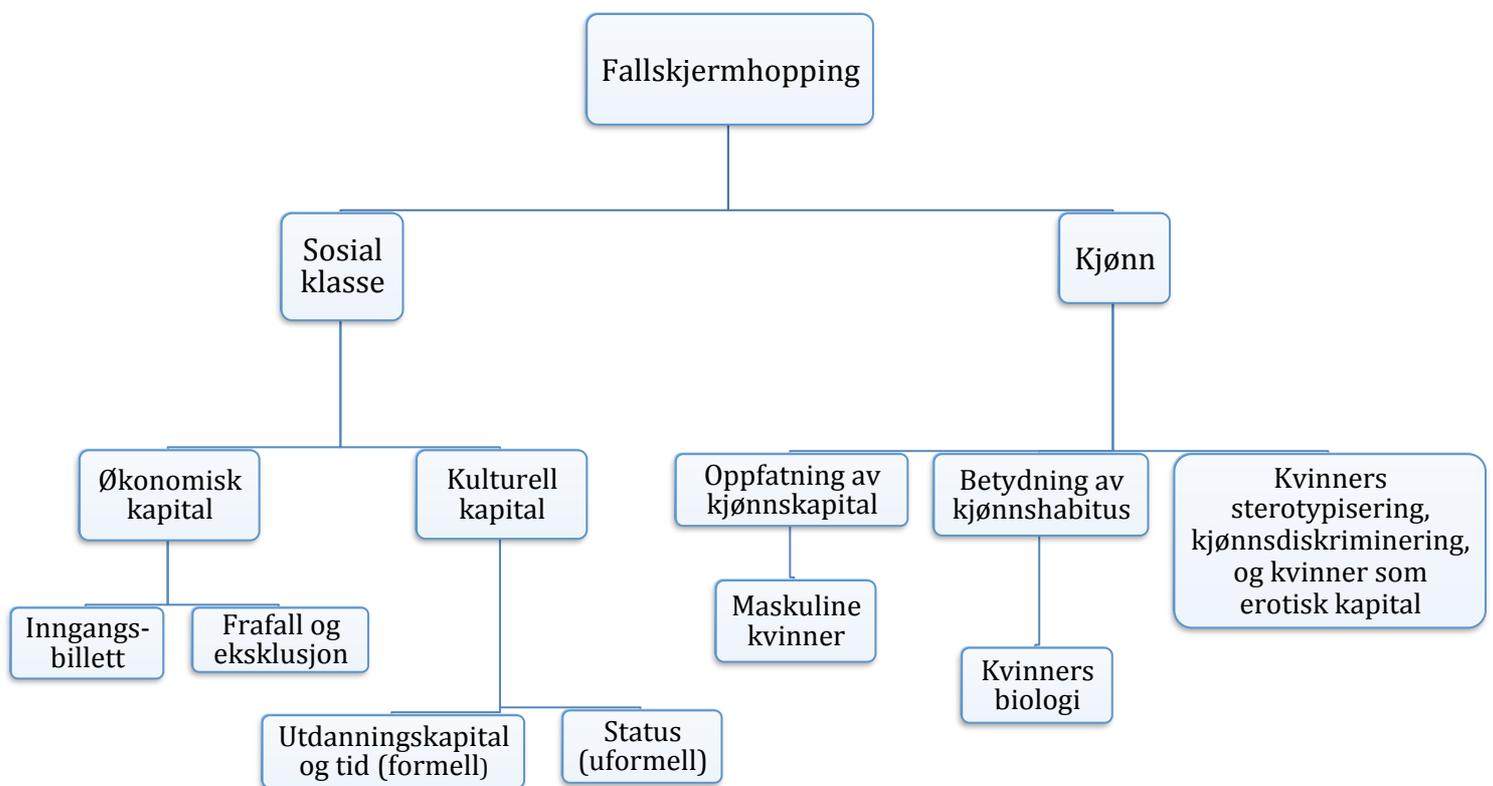
transkribert alle intervjuene i bokmål, og har beholdt muntlige uttrykk, som ”eh”, og latter, da dette kan gi en forståelse av interaksjonen mellom forsker og informant (Rapley, 2001). Med bakgrunn i at en transkripsjon bør være enkel og lett å lese, så foretrakk jeg å transkribere de til bokmål (Hagen, 2005). Bokmål gir også en form for anonymisering, ved at man ikke kan lokalisere hvor informantene kommer fra.

Jeg tok referat etter hvert intervju. Her skrev jeg generelt om min oppfattelse av informanten, beskrev omgivelsene, og gjorde et kortfattet sammendrag av informasjonen som var gitt meg. Slike referater hjelper å holde informanter levende i hukommelsen, og gir et mer helhetlig bilde av situasjonene (Widerberg, 2011). Transkripsjonene og referatene er altså to ulike tekster av samme situasjon, noe som kan hjelpe i etterarbeidet ved kategorisering og drøfting (Widerberg, 2011).

4.8 Koding og kategorisering

Koding er første steg for å organisere datamaterialet inn i meningsfulle kategorier (Coffey & Atkinson, 1996). Det første var å få en oversikt over intervjuene, og lese intervjuene først på langs og deretter på tvers. Etter jeg hadde lest intervjuene noen ganger, identifiserte jeg det som var relevant, gjennom å kode det. I følge Coffey & Atkinson (1996) er meningen med koding å notere seg relevante fenomen, og deretter finne eksempler på de fenomenene, for så å analysere disse fenomenene for å finne likheter, forskjeller, mønstre og strukturer. Koding kan brukes for å utvide, transformere, og reformulere data. Det gir muligheter til å åpne opp for flere analytiske muligheter (Coffey & Atkinson, 1996). Selv om datamaterialet mitt er stort, valgte jeg å kode manuelt. Dette gjorde at jeg beholdt et nært forhold til materialet. Jeg leste materialet mange ganger, og markerte det jeg synes var aktuelt for problemstillingen min, med en markeringstusj. Underveis var jeg veldig bevisst på å ikke miste konteksten, og ledetråder som kunne gi svar på problemstillingen min.

Jeg gjorde en tekstnær koding. Det vil si at jeg valgte å ikke kategorisere på forhånd, men heller kategoriserte ut ifra det jeg fant som betydningsfullt i intervjuene. Underveis i kodingen, hadde jeg temaene sosial klasse og kjønn i tankene. Jeg skrev inn alle funnene mine i et nytt Word- dokument, for så å kategorisere kodingen jeg hadde foretatt meg. Kategoriene jeg brukte var for å kunne sammenfatte meninger i intervjumaterialet. Nedenfor befinner det seg en figur som illustrer hvordan kategoriene kom til, og som også var utgangspunktet for å systematisere kodingen jeg hadde foretatt meg.

Figur 1: Kategorier

Disse kategoriene la grunnlaget for videre analyse av datamaterialet mitt. I analysekapittelet (4) vil disse kategoriene tolkes, og vil bli drøftet opp mot det teoretiske grunnlaget, som jeg har beskrevet i teorikapittelet (2).

4.9 Analysemåter

Analysen er en prosess som krever refleksiv aktivitet (Coffey & Atkinson, 1996). Det bør være et strukturert arbeid, men ikke rigiditet. Med andre ord er det mange måter å gjennomføre en analyse på. Det finnes ikke en bestemt analysemetode som man må slavisk følge (Coffey & Atkinson, 1996). Widerberg (2001) mener analyse er en prosess som skjer gjennom hele forskningsarbeidet. Jeg valgte å bruke ulike analysestrategier der jeg lette etter mønstre i forhold til å kunne gi svar på problemstillingen. Jeg benyttet meg av tematisk analyse, der informantens temaer ble brukt som rettesnor (Coffey & Atkinson, 1996). I analysen har jeg valgt å anonymisere min funn, ved å gi informantene fiktive navn.

4.10 Metodediskusjon

4.10.1 Kvalitet og gyldighetsdrøfting

Kvalitativ forskning vil alltid være påvirket av forskerens bakgrunn og forforståelse (Nilssen, 2012). Det er av den grunn viktig at forskeren gjør studien transparent for leseren. Med transparent menes det i denne sammenheng å gi leseren en detaljert beskrivelse av hva som er gjort gjennom hele forskningsprosessen (Nilssen, 2012). På denne måten kan lesere sette seg inn i hvordan forskningsprosjektet er blitt gjort, og gi grunnlag for hvorvidt de videre funnene fra forskningen, kan overføres til andre kontekster (Markula & Silk, 2011). Jeg har gjort en grundig beskrivelse av datainnsamlingsprosessen, og hvorfor jeg har tatt de foreliggende valgene i prosessen.

Verifisering handler om pålitelighet, gyldighet og overførbarhet, og forskerrefleksivitet, som er de tre resterende forholdene som sikrer kvaliteten i kvalitativ forskning (Kvale, 1997). Dette bør være med i alle deler av et forskningsprosjekt. Med enkle ord kan man si at *pålitelighet* handler om intern logikk gjennom hele forskningsprosjektet, mens *gyldighet og overførbarhet* handler om den logiske sammenhengen mellom forskningsprosjektets

utforming og funn, og spørsmålene man søker å finne svar på (Kleven, 2005). *Forskerrefleksivitet* handler om å reflektere rundt seg selv som forsker.

Det er flere forhold i min undersøkelse, som kan ha påvirket til påliteligheten. Som for eksempel hvordan informanten har tolket mine spørsmål, og hvordan jeg har tolket svarene jeg fikk. Pålitelighet kan trues av misforståelser eller ulik forståelse av begreper. Derfor er det viktig at spørsmålene forstås av informantene, slik som intervjueren ønsker at de skal forstås (Postholm, 2010). For å sannsynliggjøre at mine funn er pålitelige, har jeg beskrevet grundig hvordan jeg har gått frem, og begrunnet mine valg. I tillegg betyr min erfaring som fallskjermhopper at jeg kjenner til begrepene og tenkemåten. I kvalitativ forskning vil som nevnt analysen alltid være påvirket av meg og mine tolkninger. Ved å ha utarbeidet en intervjuguide stilte jeg samme spørsmålene til alle informantene mine, og jeg gjennomførte et prøveintervju som ga meg indikasjoner på hvordan guiden fungerte. Slik sikret jeg at spørsmålene ble forstått på den måten jeg ønsket.

Det at jeg fikk bedre kontakt med enkelte informanter, var noe jeg følte på under intervjuseansene. Jeg følte at noen av informantene var tryggere på meg, og ga meg større makt. Dette kan ha medført mer åpne svar. Jeg la merke til hvor viktig det er med gode relasjoner til informantene. Jeg ser at ikke lengden på intervjuene kan gjenspeiles med min oppfatning av ulik kjemi med informantene, og mener dette skyldes en god intervjuguide med gode spørsmål (Leseth & Tellmann, 2014). Det at jeg selv var fallskjermhopper, og delte denne interessen med informantene, så ut til å skape en nærhet, og åpenhet under intervjuene (Widerberg, 2011).

I dette forskningsarbeidet har jeg brukt taleopptaker, noe som styrker påliteligheten ved at man ikke mister noe informasjon. Det at er den samme personen som intervjuet og transkriberte er også en styrke. Intervjuene som jeg transkriberte ble gjort kort tid etter intervjuene var gjennomført, noe som også styrker påliteligheten i materialet.

Overførbarhet handler om undersøkelses gyldighetsområdet utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2012). Forskningsarbeids gyldighet og kvalitet, kan vurderes ut i fra valg av

metode, teori og analyse, og om man undersøker det man ønsker å undersøke. For å skape troverdighet til mitt forskningsarbeid var det vesentlig å både begrunne og beskrive mine valg, noe jeg har forsøkt å gjøre gjennom hele prosessen. Jeg har forsøkt å ha en høy grad av transparens (Markula & Silk 2011). De svarene jeg finner i min forskning, skal være svaret på problemstillingen, og dette er hva gyldighet handler om (Tjora, 2012).

En begrunnet vurdering om funnene kreves, hvis man ønsker at det skal brukes som en rettleiding for hva som kan komme til å skje i en annen situasjon (Kvale, 1997). Utfordringen kan ligge i å vite hvem denne kunnskapen er gyldig for, og overførbarhet har alltid noen begrensninger. Det handler om at min empiri dekker bare en veldig begrenset del av virkeligheten. Med andre ord handler det om hvilken grad den kvalitative analysen kan generaliseres, og om hvorvidt forskerens tolkning kan konverteres til å gjelde andre lignende sammenhenger (Leseth & Tellmann, 2014). I min studie gjelder funnene for de kvinnelige og mannlige informantene jeg har intervjuet. Det kan likevel tenkes at resultatene som foreligger, også gjelder for andre som driver med fallskjermhopping. Her kan annen forskning på samme tema bidra til å se om dette er tilfellet.

Forskerrefleksivitet er det fjerde forholdet som ligger til grunn for å kvalitetssikre en studie. Her forventes det at forskeren reflekter rundt sin egen rolle under forskningsarbeidet, og hvordan dette kan ha innvirkninger på studiens funn (Markula & Silk, 2011). Med egen bakgrunn fra fallskjermhopping, drar jeg med meg visse forhåndskunnskaper og fordommer inn i prosessen. I dette ligger det både styrker og svakheter. Jeg anser det som en styrke å ha kjennskap til feltet. Dette ga informantene og meg en felles forståelse av temaet, og det var lett å fatte hva de mente, og stille oppfølgingsspørsmål.

Derimot kan det være at jeg, som forsker i eget felt, hadde liten analytisk distanse. Hastrup (1991) viser til at denne distansen er nødvendig i vitenskapelig arbeid. Mangel på distanse til feltet, kan føre til at jeg tolket datamaterialet kun ut ifra mine egne erfaringer. Det er i denne forbindelse likevel viktig å påpeke at det kan være problematisk å forstå fremmede felt som forsker. Ifølge Guneriussen (1999) er det et godt utgangspunkt, og en stor fordelene med å ha kjennskap til feltet som skal studeres. Selv om jeg hadde liten distanse i intervjusituasjonen, økte distansen da jeg transkriberte og analyserte datamaterialet (Widerberg 2011).

4.10.2 Etiske retningslinjer og refleksjoner

Jeg har hatt fokus på å ta etiske hensyn gjennom hele forskningsprosessen. Dette har jeg gjort gjennom god informasjon til informantene i forkant, ved blant annet å opplyse informanten om frivilligheten av å delta (samtykkeerklæringen, se vedlegg 1). I samtykkeerklæringen informerte jeg om at intervjuet ble anonymisert, slik at alle opplysninger som kunne spores tilbake til informanten, ble fjernet. Jeg ga også beskjed om at de kunne trekke seg når som helst, uten at det ville få konsekvenser. Dette er faktiske rettigheter informanter har, og som kommer tydelig frem i «Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora» (NESH) (NESH, 2006). Informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner er taushetsbelagt ifølge forvaltningsloven (NESH, 2006). Jeg forsikret meg om at jeg ikke brøt med disse forventningene, ved å undersøke transkripsjonen grundig. Jeg har derav valgt å ikke opplyse om mine informanternes bosted eller klubb. Fallskjermhoppingmiljøet er et lite miljø, så det var utfordringer i forhold til den informasjonen som jeg fikk gjennom intervjuene. Jeg har valgt å anonymisere mine informanter ved å gi dem fiktive navn. Jeg har også holdt spesielle forhold i form av sykdom og skader, og hvilke hoppfelt de tilhører, anonymt.

Konfidensialitet viser til at forskeren er pliktet til å beskytte informantenes identitet og geografiske plassering, og at forskeren har lovfestet taushetsplikt ovenfor informantene (Ryen 2011). Det faktum at jeg møtte informantene hjemme hos dem, bidrar til å styrke anonymiseringen ettersom det kun var informanten og jeg som var tilstede under intervjuet. Jeg kan derimot ikke garantere for hva informantene forteller om møtet og intervjuet til andre, men ved å tildele informantene fiktive navn i studien, vil ikke sitater kunne kobles direkte til informantene.

5. Analyse: Deltagelse og betydninger knyttet til sosial klasse og kjønn

For å kunne besvare hvilken betydning ulikhetsdimensjoner som kjønn og sosial klasse har for deltagelsesvilkårene i fallskjermhopping, har jeg valgt å strukturere denne delen med Bourdieu sitt teoretiske rammeverk som utgangspunkt. Jeg vil drøfte mitt datamaterialet opp mot klasseteorien til Bourdieu, med fokus på økonomisk og kulturell kapital, og kjønnets betydning opp mot Bourdieus teorier om den maskuline dominans. Men før jeg går nærmere inn i analysen vil jeg belyse informantenes bakgrunn og kjennetegn, noe som også sier noe om deres sosiale klasse og kjønnede betingelser. Deretter vil jeg i andre og tredje del analysere hvilke betydning sosial klasse og kjønn kan ha i fallskjermporten, med utgangspunkt i mitt datamateriale.

5.1 Informantens bakgrunn og erfaring

Jeg har intervjuet 7 informanter, 3 kvinner og 4 menn. Alderen varierer fra 28 – 67 år. Alle er fra ulike plasser i landet. Alle er aktive fallskjermhoppere, men med ulik erfaring med tanke på mengde hopp, og hvor mange år de har holdt på med fallskjermhopping. 6 av informantene har eller holder på med en høyere utdanning, og flere har vokst opp med foreldre med høyere utdanning. Den kulturelle kapitalen kan derfor tilsies å være høy blant disse fallskjermhopperne. Gjennomsnittsalderen blant mine informanter er høy, noe jeg mener representerer fallskjermmiljøet, ut ifra mine egne observasjon som tidligere fallskjermhopper. Jeg vil nedenfor (Figur 2) vise en oversikt over noen sentrale bakgrunns-kjennetegn ved informantene i denne studien.

Figur 2: Sentrale kjennetegn ved informantene

<i>Navn</i>	<i>Alder</i>	<i>Utdanningsnivå</i>	<i>Yrke</i>	<i>Foreldres yrker</i>	<i>Sivilstatus og barn</i>	<i>Antall fallskjermhopp, og antall år i fallskjermporten</i>
Bernard	31	Bachelor (pågående)	Ambulansearbeider Sykepleier	Leger	Kjæreste	8800 hopp / 15år
Anneli	47	Doktorgrad	Odontolog - Privat praksis	Leger	Singel 1 barn	1600 hopp/ 10år
Lotte	49	Mastergrad	Siviløkonom	Bygg-ingeniør og regnskapsfører	Gift 2 barn	12500 hopp/ 32år
Danny	38	Mastergrad (pågående)	Jurist	Lærere	Singel	5000 hopp/ 14år
Marius	67	Videregående skole	Eiendoms-investor	Bønder	Gift 2 barn	1500 hopp/ 6år
Kristine	36	Mastergrad	Advokat	Statelig ansatte i forsvaret	Singel	2000 hopp/ 5år
Tom	28	Videregående skole	Frilansfotograf	Jordmor og politibetjent	Singel	350 hopp/ 5år

Som nevnt er det høy gjennomsnittsalder blant mine informanter. Dette kan tyde på at alder har betydning. Vi ser også at de eldste har mest kulturell kapital. Dette indikerer, i tråd med Bourdieu (1995), at jo eldre man blir, jo høyere kapital vil man som oftest besitte. Dette kan også tyde på at man må ha opparbeidet seg en viss kapital for å kunne drive med fallskjermhopping. De fleste av informantens utdanningskapital og yrker kan også tolkes som at disse tilhører samfunnseliten (Aakvaag, 2012).

5.2 Deltagelse og betydninger av sosial klasse og status

5.2.1 Økonomisk kapital som inngangsbillett og muligheter

Bourdieu hevder at økonomisk kapital er den viktigste kapitalformen for å akkumulere makt og status (Aakvaag, 2012). Ved å besitte høy økonomisk kapital vil du befinne deg høyt oppe i det sosiale rom, og ofte tilhøre borgerskapet. I fallskjermhopping, kan mitt datamateriale tyde på at flere tilhører borgerskapet. To av mine informanter antyder hva den økonomiske inngangsbilletten kan bety.

Det er en dyr inngangsbillett, i og med at du skal betale for et AFF- eller line-kurs som koster mellom 15-20.000, (...) Du må så ha utstyr som kommer på rundt 70.000 kroner. (...) Det koster 250 kroner per hopp. Det høres jo ikke så mye ut, men du hopper jo fort 10 hopp på en helg, ikke sant!? Det er 2500..., svoosh..., for én helg.. (Lotte)

Det koster litt penger, man må ha 25000 for å sette i gang for å få det første sertifikatet. (...) Det første året brukte jeg jo mye, da kjøpte jeg jo utstyr og sertifikatet og dro på større boogier, så i løp av de første 12 månedene så brukte jeg sikkert 140 000 kroner på fallskjermhopping. (Kristine)

Dette viser at fallskjermhopping har en betydelig økonomisk inngangsbillett. Sammenlignet med andre livsstilsidretter (Anderson, 1999; Fletcher, 2008; Wilson, 2008), ser det ut til at fallskjermporten krever en enda større økonomisk kapital enn de fleste andre. De fleste av informantene mente at man må ha en god og stabil økonomisk kapital for å være aktiv i fallskjermporten:

Jeg oppfatter fallskjermhopping som en dyr idrett. Men jeg tjener penger i sporten, ved å være instruktør. Men for å bli instruktør, trenger du mange hopp og flere kurs, og det koster jo penger å komme seg dit. Jeg tror nok mange slutter på grunn av at det er en dyr idrett i drive med. (Anneli)

Jeg bruker mye penger på fallskjermhopping i året, for jeg hopper veldig mye, også reiser jeg en del til Spania, Dubai eller Amerika (...) Det er jo en del av sporten. Og når jeg bytter skjerm så er det nytt utstyr til 80-90 000 kroner, og det er jo fordi jeg har anledning til det. (Marius)

Jeg har valgt å bruke veldig mye penger på fallskjermhopping. Ikke sånn på utstyr og masse hopp. Jeg har jo greit utstyr, men jeg reiser jo, og sånn som jeg sier, jeg bruker jo alle feriene mine til fallskjermhopping. Så det kommer foran all annen mulig ferie, det kommer foran all annen type hobby. (Kristine)

Her viser datamaterialet også til at fallskjermhopping lett kan lede til store reiseutgifter, og store utgifter med tanke på utstyr. Det kan tolkes som betingelser. Noen av informantene mener likevel at økonomien ikke er av betydning for dem. En av dem forklarer hvorfor:

Jeg har en eiendomsportefølje som jeg lever godt av. (...) Vi har et sted like ved der vi hopper, et sommersted, som gjør det veldig enkelt å komme dit.(...) Jeg synes ikke fallskjermhopping er dyrt. Altså skal du kjøpe deg en sykkel nå da, så må du betale 70 000 kroner skal du ha en som er ålreit. Jeg kan ikke kalle det en dyr sport, det kan jeg ikke. Men alt er relativt, jeg er vel ikke den lureste å spørre om det. (Marius)

Informanten uttrykker her at han har høy økonomisk kapital. Han argumenterer for at fallskjermporten ikke er en dyr sport, blant annet ved å sammenligne det med en mer hverdagslig og lettere tilgjengelig aktivitet som sykling. Ut ifra sin økonomiske kapital, er det forståelig at informanten ikke anser fallskjermhopping som en dyr sport. Det er også interessant at informanten har et sommersted like ved der han hopper, som gjør det enkelt å komme seg til hoppfeltet. Vi ser her hvordan hans økonomiske kapital gir han fordeler. Han konverterer sin økonomiske kapital til blant annet tilgjengelighet. Dette viser hvordan økonomisk kapital konverteres til andre former for kapital (Giulianotti, 2005), som opphever barrierer som andre med mindre økonomisk kapital sliter med. Dette understreker at det er en sammenheng mellom økonomisk kapital og deltagelse i fallskjermhopping (Bourdieu, 1995).

Oppfatningen til flere av informantene er at økonomien er en viktig årsak til frafall i fallskjermhopping. Dette ble blant annet uttrykt slik:

Jeg tror at kostnadene i fallskjermporten er en viktig årsak til at folk slutter. (Lotte)

Fallskjermhopping er en dyr idrett, og jeg er sikker på at det er grunnen til at mange gir seg med å hoppe. (Bernard)

Jeg opplever at mange slutter i idretten fordi det er for dyrt. Den dagen jeg slutter, skyldes det mest sannsynligvis de økonomiske forholdene, og det er nok en stor årsak til at mange faller fra. (Danny)

Dette illustrer at den økonomiske kapitalen er en betydningsfull kapitalform for deltagelse over tid i fallskjermporten, og hvordan økonomisk kapital virker ekskluderende. Ifølge Bourdieu (1990) er det slik at ved å ikke ha den nødvendige økonomiske kapitalen som kreves, faller man fort ut av det som kalles eksklusive felt. Flere av informantene bekrefter dette:

Jeg er ikke en like aktiv hopper lenger, og bruker derfor betraktelig mye mindre penger på det. Jeg bruker kanskje mellom 20-30 000 kroner i året. Jeg er student, som gjør økonomien trangere, og jeg må velge å satse på karrieren min, som gjør at jeg har verken tid eller økonomi til å holde på så mye med fallskjerm lenger. (Bernard)

Fallskjermhopping er veldig dyrt, og jeg bruker mye penger på det. Jeg har hatt en budsjett på over 100 000 kroner i året. Det har gått med på bekostning av det meste her i livet, blant annet utdanningen min som jeg har brukt snart 9 år på. Jeg har måtte tjene mye av pengene innenfor idretten for å kunne drive med idretten. Men også måtte jobbet ved siden av for å kunne drive med idretten. Så ganske skeivt fordelt på økonomisiden. (Danny)

Ut ifra informantenes utsagn kan man ha tilgang til feltet uten å allerede besitte en høy økonomisk kapital. Likevel ser det ut til å kreve tilgang til en stabil og høy økonomisk kapital.

Det kreves blant annet at du jobber mye, og prioriterer det fremfor andre viktige livsområder, som for eksempel utdanning.

Jeg hopper veldig sjeldent nå, og de siste tre åra har det blitt mest basehopping i Norge. Det begynte med at jeg ble frastjålet alt utstyre mitt, som kostet veldig mye. Det førte til at det ble en sommer nesten uten noe hopping. Jeg har ikke tatt meg råd til å ta opp flyhoppingen, fordi det er for kostbart. (Tom)

Dette er den av informantene mine som ikke har høyere formell utdanning, noe som gjør at hans økonomiske kapital da ofte er lav (Aakvaag, 2012), og han har derfor måttet slutte med fallskjermhopping. I Norge er basehopping en uorganisert form for luftsport, og det å hoppe fra fjellklipper og høye bygninger og bruer er kostnadsfritt (Askheim, 2015). Datamaterialet forteller også at denne informanten, er den med færrest hopp (Se figur 2), noe som også sier noe om de økonomiske betingelsene for å delta.

Alt er vel relativt, hadde man tjent en million i året, så hadde fallskjerm plutselig ikke vært så veldig dyrt. Men når man er frilansfotograf så er det tidvis vanskeligere og rettferdiggjøre tusenvis av kroner til fallskjermhopping, i forhold til andre ting. Så for min del er det veldig dyrt.. (...). Halvparten av det som kom inn gikk rett ut i hoppingen. Du må være villig til å ofre tid og penger hvis du skal være aktiv, og det er snakk om mye tid og penger (...) Du har vel de som legger det på hylla, fordi det blir et pengesluk. (Tom)

Datamaterialet viser at de eldre informantene har bedre økonomi enn de yngre, og har mindre problemer med å være aktive fallskjermhoppere (Bourdieu, 1995). Materialet tyder derfor på at fallskjermhopping er en sport for den øvre middelklasse og den dominerende klassen. Som oversikten over informantene innledningsvis viste (se figur 2), har mange av disse yrker som kategoriserer dem innunder eliten i samfunnet (Danielsen & Hansen, 1998). Sammenlignet med studiene til Anderson (1999) og Sisjord (2009) tyder datamateriale på at fallskjermhopping er en dyrere idrett, enn for eksempel snowboard, hvor de fleste er yngre utøvere og utøvere som da ikke har opparbeidet seg en høy økonomisk kapital. Datamaterialet antyder dermed at fallskjermhopping setter store krav til økonomisk kapital for både å komme inn, og ikke minst bli værende i sporten.

5.2.2 Kulturell kapital som markør for sosial klasse og status

Utdanningskapital kaller Bourdieu (1993) den formelle formen for kulturell kapital. Utdanningskapital omtales som kunnskap og utdanningstitler, som man har fått gjennom skoler og universiteter (Aakvaag, 2012). Mitt materiale viser at seks av mine informanter har høyrere utdanning og utdanningstitler, og seks av dem har også foreldre med høyskole eller universitetsutdannelse (Se figur 2). To av dem uttrykker hvordan foreldrenes kulturelle kapital har påvirket deres utdanningsvalg og klassesilhørighet.

Selv er min utdanning en bachelor i sykepleie, og jeg har fagbrev i ambulansesfaget. Men foreldrene mine er jo leger, sånn sett kommer jeg jo fra en øvrig middelklasse familie. (Bernard)

Jeg er vokst opp i en familie der far er lege og mor er nevro-psykolog, og jeg har en doktorgrad i odontologi. (Anneli)

Bourdieu påpeker at det er et vanlig fenomen at kulturell kapital går i arv (Aakvaag, 2012). Foreldre er barns sosialiseringssagenter, og vil som primær ressurs overføre og gi barna sine dannelses og smak i samsvar med deres posisjon i det sosiale rom (Priour og Sestoft, 2006). Dette medfører at barn med høyt utdannede foreldre har større sannsynlighet for å bli godt utdannet selv (Wilken, 2011). Flere av informantene understreker hva deres utdanningsbakgrunn og kulturelle kapital har betydd for deres deltagelsesmuligheter:

Jeg bruker minst 100 dager i året på fallskjermhopping, dette har jeg mulighet til da jeg driver min egen private praksis, og det gir meg fleksible arbeidsdager. Fallskjermhopping er jo noe av det jeg bruker mest tid på her i livet, og noe jeg prioriterer. (Anneli)

Her knyttes tid til kulturell kapital (Aakvaag, 2012). Flere av informanter peker på hvordan tid er en sentral ressurs for å hoppe fallskjerm:

Siden jeg begynte å hoppe fallskjerm har jeg valgt å trappen ned på jobb, og unngå opptrinn på jobb, for da ville jeg ikke ha hatt tid til å hoppe så mye fallskjerm. Så jeg har prioritert fallskjermhopping foran det meste. (...) Jeg bruker all tid, ferie og penger på fallskjermhopping. Det blir jo en del slike weekend-turer, så det er ikke bare i feriene mine, det er mange helger også. (Kristine)

Når jeg ser på dagliglivet mitt, har fallskjermhopping en stor rolle.(...) Med tanke på at jeg har utsatt blant annet ferdigstilling av utdannelsen, og unngått både brylluper og andre festligheter med venner og kamerater, så har det vel overskygget alt annet i livet. (Danny)

Datamaterialet indikerer at informantene dedikerer mye tid til fallskjermporten, og hvordan tid er en nødvendig ressurs. Det kan tyde på at de fleste av informantene har mulighet til å delta i denne sporten, fordi de har kunnskapsbaserte jobber, hvor det inngår fleksitid. Flere av informanter velger likevel å gå ned i arbeidstid for å prioritere fallskjermhopping. Dette er kun mulig om du har en fast jobb, hvor det er rom for fleksibilitet knytt til både arbeidstid og arbeidsmengde, noe som karakteriserer jobber med utdanningskapital (Bourdieu 1993; 1996). Dette peker mot at høy utdanningskapital på mange måter er en betingelse for kunne være en dedikert fallskjermhopper over tid. Men deltagelse i fallskjermhopping er ikke bare knyttet til den formelle kulturelle kapitalen, men også smak og kulturelle koder synes å ha betydning.

Uformell kulturell kapital kan gi makt via tilgang til eksklusive miljøer, status og prestisje (Bourdieu, 1998). Datamateriale tyder på at distinksjoner i smak, og tillærte kulturelle koder er viktig i fallskjermhopping. Dette peker på at deltagelse i livstilsidretten fallskjermhopping, er kjennetegnet med egne preferanser og egen smak (Wilson, 2002). Informantene uttrykker på hvilke måte fallskjermhopping kan gi status i ulike miljøer slik:

Jeg er jo ganske stolt selv av at jeg hopper. Altså jeg har jo en sånn god følelse når de spør meg om hva jeg driver med, og jeg sier jeg driver med fallskjermhopping. Når man er 67, så tror jeg de blir litt sånn ”å fy faen, driver han med det”, liksom. Det har jeg merket meg noen ganger. (Marius)

Jeg har erfart at fallskjermhoppingen gir meg status i sosiale lag. (...) Og jeg opplever at responsen på sosiale medier er alltid massiv. (Lotte)

Alle syns jo alltid at fallskjermhopping er veldig kult. Det blir jo veldig ofte nevnt at jeg hopper i fallskjerm, så det er jo en ting som ofte blir sagt på en positiv måte. (Kristine)

Det gir status, i det sosiale. Det gir en form for status som den eventyrlystne, den litt sprø, tøffe fyren. For er det noe som er skummelt, så hører jeg at jeg kan gjøre det, for jeg tørr alt. Selv om jeg kanskje ikke gjør det, men folk tror det. (...) Og faktisk å kunne fortelle om det, gir en viss form for selvtillit. og det er nok mye av motivasjonen for å hoppe. (Bernard)

Disse utsagnene antyder at fallskjermhopping gir respekt og status i de miljøene hopperne er en del av, og det betyr at det bidrar til å øke deres kulturelle og sosiale kapital (Bourdieu, 1991). Datamaterialet kan tolkes som om fallskjermhopping er statusgivende i den forstand at sporten blir sett på som eksklusiv, og for eliten (Bourdieu, 1995b). Dette viser også den responsen de får på sosiale medier:

Det er jo "likes" og kommentarer som "Åh det ser kult ut, og du er tøff ass, og kan ikke du ta meg med a?". Det er som regel responsen fra de fleste. (Bernard)

Responsen på bilder er helt enormt. Det bare dunderer på, det er flere hundrevis, for å si det sånn. Det er helt topp. (Marius)

Responsen på sosiale medier er til tider ganske bra. På Facebook er det venner som reagerer, og venner av venner. Men også på Instagram er det populært med ekstremsport og hopping. Responsen er bare positiv. Og når du da kombinerer ekstremsport og flott norsk natur, så blir det veldig fort populært. (Tom)

Dette tyder på at fallskjermhopping blir sett på som en eksklusiv sport, som gir sosial status. Dette bidrar til å øke hoppernes kulturelle kapital (Bourdieu, 1995b), og noe som motiverer til å delta og fortsette med fallskjermporten. Å drive med fallskjermhopping blir på denne måten en viktig statusmarkør for mange av hopperne.

5.2.3 Deltagelse og sosial klasse - som symbolsk kapital (oppsummering)

Som nevnt tidligere er symbolsk kapital et samlebegrep for de kapitalformene som gir anerkjennelse i makt innenfor sosialt felt (Danielsen & Hansen, 1998; Hovden, Bakke, & Solheim, 2015). Mitt datamaterialet tyder på at høy økonomisk og kulturell kapital har mye å si for deltagelsen i fallskjermhopping. Informantene akkumulerer deres økonomiske og kulturelle kapital, i form av tilgang til tid og sine penger, og blir den gjeldene symbolsk kapitalen i fallskjermhopping (Aakvaag, 2012). Datamaterialet viser også at fallskjermhopping gir symbolsk kapital i form av status. Datamaterialet antyder at det å tilhøre den øvre middelklasse, er en betingelse for å delta i fallskjermporten over tid, siden de blant annet lever med fleksible arbeidstider og betydelig økonomisk kapital (Giulianotti, 2005). Slik sett fremstår fallskjermhopping som en eksklusiv idrett. Datamaterialet viser også til at deltagelse krever at man kjenner til kulturelle koder og preferanser, som kjennetegner feltet (Bourdieu, 1995b). For eksempel at man er dedikert til fallskjermporten, og som i andre livsstilsidretter (Anderson, 1999), er villig til å bruke veldig mye tid og ressurser for å få innpass og bidra til miljøet.

5.3 Deltagelsesvilkår og betydninger av kjønn

5.3.1 Oppfatninger om kvinnelige utøveres kjønnskapital

Tall fra Norges fallskjermforbund viser at det var 311 kvinner (16,7%), og 1553 menn (83,3%) som var aktive fallskjermhoppere i 2015. Dette betyr at kvinner er i stort mindretall. Informantene opplever også miljøet som veldig mannsdominert:

De flest vennene mine er menn i fallskjermporten. Den naturlige forklaring på det, er at det er flest mannlige hoppere. (Lotte)

Menn! Utrolig at jeg egentlig har kvinnelige venner i fallskjermhopping, for det er få av de. (Danny)

Jeg har flest mannlige venner i fallskjermporten. Det er jo fordi kjønnsfordelingen er mest menn, også blant de som blir. (Kristine)

Dette tyder på at kjønn har betydning for deltagelse i fallskjermporten, og den ene informanten uttrykker indirekte at jenter ikke blir værende i fallskjermhopping av denne grunn. I tråd med Dahls (2005) undersøkelse kan dette påvirke deltagelsen, slik at kvinner føler seg fremmedgjort og derfor ikke slår seg til ro i miljøet. I datamaterialet kommer dette blant annet til uttrykk slik:

Det at fallskjermhopping er et mannsdominertmiljø fører til at det er et litt sånn sjåvinistisk miljø. Jeg tror dette har innvirkning på frafallet av kvinnelige hoppere. Et mer balansert miljø ville nok ha øke rekrutteringen av kvinner. Men sånn som det er i dag, blir man et lite lam i en ulveflokk, noe som kan føre til at man blir presset litt ut. (Bernard)

Det er veldig mange menn i denne idretten, så jeg føler et ekstra ansvar for å ta vare på jentene som kommer for å lære seg å hoppe. Jeg synes det er veldig gøy at jenter kommer for å delta, så jeg prøver å se de, og følge dem opp, og tar ansvar for å passe på de. Guttene har en tendens til å seile lettere gjennom. (...) I og med at jeg har hoppa så lenge og hatt en del hopp, så er det jo lettere å komme inn blant gutta. I begynnelsen var det litt tøft. (Anneli)

Dette sier noe om at det å være en mannlig fallskjermhopper er standarden, og de blir sett på som de naturlige utøverne (Dahl, 2005). Her som i tidligere studier kan det oppfattes som at de mannlige standardene naturaliseres og blir tatt for gitt (Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord 2009). Det kan være årsaken til den lave kvinneandelen i fallskjermhopping (Bourdieu, 2000). Flere informanter påpeker at det er viktig å få med flere kvinner, for å få et bedre sosialt miljø:

Jeg tror nok det påvirker miljøet når det blir for mange gutter. Jeg vet om noen hoppfelt der det nesten ikke har vært jenter i sesongen, og da synes ikke gutta heller at det er noe ålreit der. (Kristine)

Det å blande kjønn gir en rikere sport, og en utvikling hvor folk oppfører seg på en annen måte, noe jeg mener er veldig positivt. Det bør være en jevnere fordeling mellom kjønn, som i resten av befolkningen. Jeg tror man vil få rekruttert flere kvinner ved å få ordninger som har fokus på dette. (Danny)

Materialet tyder på at det trengs endringer av den standardiserte og naturligjorte mannlige fallskjermhopperen, for å øke kvinners deltagelse (Bourdieu, 2000). Likevel var det noen av informantene som ikke var opptatt av dette, og som mente at jenter bare ville skape mer støy:

Jeg skjønner ikke spørsmålene dine, er det noe mål å få flere jenter inni fallskjermhoppingen? (...) Dette er for de beste. Med jenter blir det for mye drama og tull. For min del er det ikke ønskelig å få flere kvinner inn i miljøet. (...) Jeg trives best med gutta, og jeg er oppvokst med kun brødre og kompiser. Jeg har alltid vært en av gutta. Hvis det kommer flere kvinner i fallskjermmiljøet, vil det bli mer drama. (...) Jeg har jo valgt olje- og sprengingsbransje som er manns miljøer. Det har vært et strategiske valg fra min side, fordi jeg liker best å jobbe med menn. (Lotte)

Dette kan tyde på at hun er en kvinne som har tilpasset seg doxaen i miljøet (Bourdieu, 2000), Hun har lagt vekt på å lære seg de egenskapene og verdiene som er knyttet til det maskuline. Hun har tilegnet seg en forståelse av hvordan de maskuline verdiene fungerer. Dette betyr at hun aksepterer den symbolske kapitalen som ligger i feltet, og anerkjenner den (Bourdieu 2000). Det at hun er den som har deltatt lengst, og har flest hopp (Se figur 2), understreker også dette. Med dette antydes det at man som kvinne i fallskjermporten, må eksponere sine maskuline sider for å få aksept og sosial anerkjennelse (Bourdieu, 2000). Mange av informantene mente også at de kvinnene som deltar kan oppfattes som ”maskuline kvinner” :

De fleste jentene som forsetter å hoppe i fallskjerm, oppfatter jeg har litt bein i nesa, og de er spesielt tøffere enn i andre miljøer. (Bernard)

Mange av de(kvinnene) er karriere mennesker. De som har litt bein i nesa og har litt andre mål, og hopper aktivt for å bli gode. (...) Det er mange damer med bein i nesa, som ofrer veldig mye og gir veldig mye gass i fallskjermhopping. (Tom)

Det er et overtall av hva som betegnes som guttejenter. Jeg tenker på den ”lesbiske roadian” med kort hår på hode og tatoveringer over hele kroppen, for det er ikke utypisk. Du er en litt utypisk jente på et fallskjermkurs vil jeg si. Det er et flertall av de jentene som heller leker med biler enn dukker i barndommen. Det er en større andel av guttejenter enn hva det er av guttegutter. (Danny)

Alle de mannlige informanter hadde en oppfatning av at kvinner er tøffere i fallskjermhoppingen enn de er generelt i samfunnet. De gjør kvinnelige fallskjermhoppere til

en stereotype, hvor de antas å tilhøre de tøffeste. Dette antyder også hvordan det maskuline er doxa og hvordan kvinner skal være for å passe inn (Bourdieu, 2000). Med andre ord ser det ut til å eksistere noen tause normer for hvilke ferdigheter og egenskaper man som kvinne må ha i fallskjermhopping. Flere mente at dette var et slags kriterium for å hoppe i fallskjerm:

Jeg oppfatter kvinnelige fallskjermhoppere som sterke selvstendige kvinner, med høyere utdanning enn gjennomsnittet. Kvinnene som er på hoppfeltet er alfa-hunner, og de har ofte lederstillinger eller lengre utdanninger. Det er mye større prosentandel av det i fallskjermporten, enn i samfunnet for øvrig. Og det er kanskje nettopp fordi det er de tingene som er nærmere de mannlige verdiene. Kvinnene som hopper er de som tar vare på seg selv, er litt egoistiske, prioriter egne interesser fremfor familie, og er kanskje de typiske kvinnene som ikke får barn. Så det er veldig få av de forsiktige jentene som hopper fallskjerm. Man ser også at det er veldig mange høyt utdannede jenter. Det er faktisk gjennomgående, jenter med høy utdanning, som kanskje igjen er et tegn på individualisme og litt sånn fremad stormene jenter. (Kristine)

Datamaterialet forteller her at kvinner må eksponere sine maskuline egenskaper for å delta i fallskjermhopping. Det antydes også hvordan kvinner må ha stor økonomisk og kulturell kapital for å kompensere for sin kjønns kapital, noe som man finner på mange manndominerte arenaer, både i idretten og ellers i samfunnet (Bourdieu, 2000, Hovden 2012). Dette kan tolkes som en form for symbolsk vold (Bourdieu 2000), hvor kvinner aksepterer at de må ha mer kulturell kapital enn de mannlige utøverne, fordi de er jenter.

På tross av dette, hevdet noen at fallskjermporten kanskje passer bedre for tøffe kvinner enn for tøffe menn:

Jenter har blitt mye tøffere med tiden som har gått. Og de tillater seg også å mene noe om hva de selv vil, og jeg ser de tøffeste i klubben vår er jo faen meg jenter. De har som regel mye av rytme og kvinnelig eleganse i seg, så sporten er jo helt perfekt for de. De liker jo dette med fart og bevegelse også videre. (Marius)

Dette utsagnet tyder på at det forventes at kvinner i mannsdominerte miljø, ikke bare skal være tøffe og maskuline, men også vise at de er annerledes, at de har særegenskaper som assosieres med deres kvinneidentitet (Hovden 2000).

5.3.2 Betydninger av kjønnets kroppsliggjorte egenskaper og forventninger

Selv om miljøet er mannsdominert er det flere av informantene som mener at kjønn ikke har så mye og si i fallskjermhopping, fordi man ikke rangerer prestasjoner som i de fleste andre idretter.

Det er en artig idrett, fordi alder og kjønn har ikke noe å si. Det er ikke mange andre idretter der dette har så lite betydning for prestasjonene. I fallskjerm er det verken alder eller kjønnsdelte konkurranser, noe som gjør fallskjermhopping unikt på en positiv måte. (Anneli)

Jeg tror det hadde vært positivt om det hadde kommet flere damer, spesielt siden vi driver med en sport hvor det ikke eksisterer skille om du er flink eller ikke. (Danny)

Denne sporten er best egnet for kvinner, fordi kvinner har mer eleganse og bevegelighet, og de er ofte mer ansvarsfulle. (Marius)

Det er helt uproblematisk å være kvinne i fallskjermhoppingen. Hvilket kjønn man er har ikke noe å si i fallskjermporten, for det går ikke på styrke. Gutter har ikke noen spesielle fordeler i sporten. (Kristine)

Dette peker på at kvinner har like forutsetninger til å delta i fallskjermhopping som menn, blant annet fordi det ikke er styrke og mannlig fysikk som skaper kjønnsforskjeller. Likevel er det få av informantene som tror at kvinner noen gang vil bli i flertall i fallskjermporten på grunn av andre kjønnede betingelser:

Jeg tror aldri fallskjermporten kommer til å være dominert av kvinner, og det er av flere grunner. Den største grunnen tror jeg er at man velger å få barn. Når jenter blir gravide så er det vanskeligere å holde på dem, og når man blir gravid så kan man ikke hoppe lengre, og det blir verre å komme tilbake, fordi det krever utsjekkshopp. Hvis du er en mann så kan du hoppe hele veien. (Anneli)

Jeg tror nok grunnen til at det er så få jenter i sporten handler om sporten i seg selv, og jeg tror ikke det handler om miljøet i det hele tatt. Jeg tror heller det er vanskelig å kombinere med familielivet, og sånn som en enkel ting at det ikke er en sport du kan gjøre når du er gravid. Jenter har en tendens, sånn generelt, på historisk grunnlag, til å prioritere familieliv. Sånn at man kanskje ikke er like individualister som menn kan være, i forhold til å prioritere seg selv og sin egen hobby. (Kristine)

Vi ser her at kvinners lave deltagelse knyttes til kvinners biologi (Bourdieu, 2000). Ifølge Bourdieu (2000) er biologiske kjønn en fortolkning av kroppen og derfor også en sosiale konstruksjon. Det betyr blant annet at de som har skapt sporten, har også skapt sosiale forventninger om hva kjønn skal bety. Datamaterialet antyder en oppfattelse av at kvinner mister sin mulighet til deltagelse ved graviditet, og det hevdes derfor at kvinner er mindre egnet for fallskjermporten. De tilskrives med andre ord muligheter og begrensninger, avhengig av de forventningene man har til kvinners biologi (Anderson, 1999; Bourdieu, 2000). En av informantene viser imidlertid hvordan dette representerer en biologisering av det sosiale (Bourdieu, 2000):

Jeg traff jo mannen min gjennom hoppinga. Og jeg har hoppet med begge barna mine, mens jeg var gravid med dem. Jeg ser at mange jenter blir mindre modige, eller får mindre lyst til å ta risiko, når de får barn og familie. (Lotte)

Dette viser at det ikke er det biologiske kjønn som er avgjørende, men at det er forventningene til kjønn, som det biologiske kjønn skaper (Bourdieu, 2000). Vi ser her hvordan en informant har brutt med denne konstruksjonen ved å hoppe som gravid, og dermed bryter de naturliggjorte forestillingene om hva som er sosialt og kulturelt skapt.

Likevel er det flere som forklarer kvinners lave deltagelse med biologi eller med andre essensielle kjønnsforskjeller:

Det at det er flere mannlige aktive fallskjermhoppere, tror jeg skyldes risikobildet. Det ligger nok i genetikken til gutter, det at vi søker mer spenning i flere tilfeller. Det tror jeg er en helt naturlig forklaring på det. (Tom)

Det er i kjønnssegenskapene til gutter å oppsøke det risikofulle, ekstreme og det tøffe. Det er i blodet til gutta å ville tøffe seg for andre, og tøffe seg for seg selv. Jeg tror gutter og menn har et større behov for å utfordre seg selv, og det er ikke en kunnskap hos majoriteten av jentene. Det er som å kjøre motorsykkel, og den største andelen som gjør det er jo menn. (Danny)

Vi ser her hvordan maskuline og feminine egenskaper blir kroppsliggjort, og vi får slik en biologisering av det sosiale (Bourdieu, 2000). Men flere av informantene forklarer også kvinners deltagelsesmønster ut ifra mer kulturelle og historiske årsaker:

For meg handler det ikke om at gutta er noe spesielt tøffere, for jeg ser på AFF-kurs. at redselen er lik hos begge kjønn. Jeg synes faktisk heller at jenter er litt tøffere enn gutter, og jeg føler at jenter gjør det bedre på kurs enn gutter. Jeg tror at veldig mange gutter begynner med det fordi det er status, og fordi det er tøft og si at man hopper fallskjerm. Jeg oppfatter at flere jenter hører på folk eller familie rundt seg, og respekterer frykten til de som står en nær, noe som jeg tror gjør at kvinner ikke er like lette å rekruttere. (Anneli)

Det at fallskjermhopping er mannsdominert er et gammelt fenomen som har fulgt med den sporten. Det skal ganske mye til for å få en lik fordeling på kjønn i fallskjermhoppingen. Jeg ser ingen grunn til at det ikke kan være det i dagens samfunn, men jeg tror nok det ligger i historien. Det er en sånn historisk byrde nærmest, som henger i, og som har satt seg som en virkelighet. Det kan ofte skje det. Jeg tror det er en sånn historisk greie, og den koden er veldig vanskelig å knekke. (Marius)

Disse stemmene peker på at de oppfatter kvinners lave deltagelse som et resultat av historien og kulturelle forventninger, noe som ligger i oppdragelsen i miljø, og i kvinners kjønne

habitus (Bourdieu, 2000; Sisjord, 2005). Likevel hevdes det at det er de mannlige egenskapene som gjelder for deltagelse i feltet. I tråd med Bourdieu (2000) ser vi i subfeltet fallskjermhopping, at det har skjedd en type biologisering av det sosiale, som ofte oppfattes å ha en avgjørende betydning for deltagelse. I dette lys er det kanskje ikke overraskende at kvinnene i miljøet tilegner seg maskuline egenskaper og høy symbolsk kapital i feltet, fordi de har sett hvilke fordeler dette kan ha (Bourdieu & Wacquant, 1996).

5.3.3 Kjønnstereotyper, kjønnsdiskriminering og kvinner som erotisk kapital

Dersom kvinner aksepterer de definisjonene ”doxaen” setter i et felt, betyr dette ofte en underordning av en selv, og de blir utsatt for symbolsk vold (Bourdieu, 2000). Noen av de mannlige informantene, beskrev denne symbolske betydningen av kjønn slik:

Jeg tror det er innledende tøft å være kvinne i fallskjermmiljøet. Jeg tror de har et større behov for å markere seg ferdighetsmessig, for å bli akseptert på samme måten. Fordi, altså man har et begrep som heter ”jentelanding”, og det er jo ikke for at det er bare jenter som lander sånn, det er jo like mange, eller siden det er overtall av gutter som hopper så er det jo flere gutter som har disse så kalte jentelandingene. Så jeg tror det er krevende å være jente, og komme seg opp å få den samme sosiale tilhørigheten som en fallskjermhopper og ikke som en jente i det miljøet. (Bernard)

Når man gjør noen dårlige ting i fallskjermhopping, så betegner man det som jentete. Det skal være en negativ ting. For eksempel uttrykket jentelanding, man kan jo se på det som litt mannssjåvinistisk, at man trekker jenter ned innenfor miljøet. Man burde prate dem opp og frem. Men disse uttrykkene er lite gjennomtenkt, og er bare noe som er. Det menes ikke noe vondt med dette, og jeg tviler på at noen jenter tenker over det. (Danny)

Vi ser her hvordan jentelanding kan betegnes som symbolsk vold, for det uttrykker en miskjennelse av kvinner som kjønn i fallskjermporten (Bourdieu, 2000). Ved å referer til

kvinnens prestasjoner gjennom å gi de kjønnsmerke, betyr at man bidrar til å opprettholde makt og dominansrelasjoner knyttet til kjønn (Hjelseth og Hovden 2014). I datamaterialet kom også andre konsekvenser av mannsdominans til uttrykk:

Noe annet er at instruktørene burde bli strammet opp, på det at man skal passe på nybegynnerne og la være å innlede noe romantisk med elevene, før de har blitt selvstendige fallskjermhoppere, og fått papirer. Derav stammer uttrykke instruktørtrikset. Dette er en uting, og jeg tror det skyver nye jenter bort. (Danny)

Egentlig tror jeg det har noe med holdningen til majoriteten av instruktørene å gjøre. (...) Den idealiseringen kan være lett å misbruke, og der av et begrep som heter instruktørtrikset. (...) Respekten er nok ikke helt den samme. Så hvis man får inn en holdningsendring så kan nok det rekruttere flere jenter, tror jeg. (Bernard)

Slike utsagn tyder på at handling og ordbruk ovenfor kvinnelige deltagere er kjønnsdiskriminerende, og at de da også blir oppfattet som kjønnsobjekter. Denne formen for objektivisering, er ifølge Bourdieu (2000) et uttrykk for mannsdominans virkninger. Flere antyder, som her, at nedsettende ordbruk og menns maktposisjoner har innvirkninger på manglende deltagelse blant kvinner. Men flere av de mannlige utøverne opplever at (hetero)seksuell oppmerksomhet gitt av menn, møtes med ambivalens av de kvinnelige fallskjermhoppere:

Det kommer an på hva kvinner oppfatter som positiv oppmerksomhet da, for oppmerksomhet er det! Men det er kanskje ikke alle som synes det er stas at alle kommer bort og flørter, eller at alle kommer bort og sjekker deg opp seg. (Bernard)

Du er veldig velkommen som jente i den sporten her. Kanskje litt for mye. (...) Jeg tror jenter får for mye positiv oppmerksomhet, og det kan jo føre til at de føler at det er utfordrende å ta del i miljøet. (...) Det er masse ulver, sultene ulver, så man må passe seg for dem. (Danny)

Jeg ser at hvis det kommer en attraktiv kvinne på hoppfeltet så får hun naturligvis stor oppmerksomhet. (Tom)

Som mange andre studier (Hovden, 2000; Skogvang 2005; Tjønndal 2014) viser dette at når kvinner kommer inn i mannsdominerte miljøet, får de stor oppmerksomhet som kvinnekjønn, fordi de representerer kjønnsforskjellen. Dette kan føre til at kvinnelige fallskjermhoppere føler at de ikke blir tatt seriøst, på den måten at de får mest oppmerksomhet ved å være kvinnekjønn. Sagt på en annen måte, er det menn som blir subjektet, fordi det er de som representerer det en seriøs fallskjermhopper skal være (Dahl, 2005; Booth, 2001; Bourdieu, 2000). Men flere påpeker at denne oppmerksomheten også har positive sider:

Det har nok gitt meg noen fordeler å være jente, guttene jobber jo litt ekstra for å holde på de jentene som er i fallskjermhoppingen. (Kristine)

Det er nok noen fordeler ved å være kvinne i fallskjermporten, ja. Når man starter så får du veldig mye oppmerksomhet fra gutta, og mye "gratis" hjelp. Men det kan sikkert også være en ulempe, i form av for mye fokus på deg som jente. Og presset på at man skal lykkes blir stor. (Lotte)

Hvis man er en jente, og du har en kjæreste som driver aktivt med fallskjermhopping, eller kanskje er instruktør, som jeg har sett selv i flere tilfeller. Når kvinnelige fallskjermhoppere dater, eller blir sammen med, eller gifter seg med profesjonelle hoppere, så kan du ha visse fordeler. Jeg har sett jenter som har gått i fra å begynne å hoppe fallskjerm, og så går det to år, så er de blant verdens eliten. Det er ikke noe å legge skjul på det, at man kan ha visse fordeler. Jenter blir løftet litt opp og frem, og blir tatt vare på, litt ekstra. (Tom)

Det tyder på at de er ambivalent til den oppmerksomheten de får som kvinner. På den ene siden får de hjelp og støtte, samtidig som de utsettes for et press både prestasjonsmessig og som kjønn (Booth, 2001; Dahl, 2005; Sisjord 2005). Bourdieu (2000) hevder at dette er tegn på at kvinner utsettes for symbolsk vold. Når kvinner bruker sine kvinneattributter til å tiltrekkes betydningsfulle menn, bidrar dette til å forsterker kvinners rolle som objekter (Bourdieu, 2000). Men materiale tyder på at de kvinnelige utøverne også representerer erotisk kapital for menn i miljøet. To av de mannlige informantene gav uttrykk for dette slik:

Det er kjedelig at kvinneandelen er så lav. Det er ikke der du drar for å finne deg dame. Det er vanskelig å finne seg kjæreste, fordi det er jo det miljøet jeg vanligvis vanker i, og det er så få kvinner der. (Danny)

Det er ganske enkelt å være mann i fallskjermhopping, det ikke noe spesiell utfordringer i det, egentlig. I den single perioden var det en nedtur, for da var det jo den arenaen man boltret seg på, så klart da er det jo litt kjedelig at det stort sett er penis er man omgås. (Bernard)

Dette antyder at kvinner tolkes som erotisk kapital for noen av de mannlige utøverne (Bourdieu, 2000). Det at kvinner blir sett på som erotisk kapital, er et uttrykk for deres mindreverd som kvinnelige fallskjermhoppere. Det peker på hvordan kvinnelige fallskjermhopperes kropp er til for andre, noe som Bourdieu (2000) kaller for kroppslig fremmedgjøring. I andre undersøkelser av livsstilsidretter (Booth, 2001; Sisjord, 2009), vises det også til at kvinner blir gjort til erotisk kapital. En av de kvinnelige informantene peker også på hvordan fallskjermhopping kan være negativt for hennes erotiske kapital:

Det at jeg hopper i fallskjerm syns jeg er litt vanskelig i forhold til menn, som ikke gjør det. De får et veldig behov for å fortelle at de er tøffere enn meg. Det er faktisk veldig slitsomt, så jeg pleier ofte å ikke fortelle at jeg hopper, hvis jeg er i en sånn dateing situasjon. Når jeg har akkurat møtt noen, så går det litt tid før jeg forteller at jeg hopper fallskjerm. Så akkurat der syns jeg det er en ulempe. Det resulterer ofte i at det blir slutt. (Kristine)

Dette sier noe om de dilemmaene kvinner møter som fallskjermhopper. Disse illustrerer hvordan det å være kvinnelig fallskjermhopper gir mindre symbolsk kapital både i feltet og i samfunnet, enn å være mannlig fallskjermhopper. Det viser hvordan det mannlige blir det doxiske, som naturliggjør at en seriøs fallskjermhopper er en mann (Bourdieu, 2000).

5.3.4 Deltagelse, og kjønn som symbolsk kapital (oppsummering)

Oppsummert peker datamaterialet på at det kreves mer av en kvinne å være fallskjermhopper, enn hva det kreves av en mann. Blant annet antyder datamaterialet på at kvinner må kompensere for sin kjønnskapital, ved å være innehaver av større mengde kulturell kapital (Bourdieu, 2000). En kvinnelig habitus oppfattes som en begrensning, som ofte knyttes til biologiske forskjeller, i fallskjermhopping. Her pekes det på at denne biologiske forskjellen er skapt av det sosiale og kulturelle,- av en informant som har brutt med disse oppfatningene.

Det forventes også at du er innehaver av maskuline egenskaper som kvinnelige fallskjermhopper, for å være delaktig. Likevel blir kvinner sett på som objekter, ved at mannlige fallskjermhoppere ser på dem som potensielle partnere, og de blir ønsket til fallskjermhopping, for å være til for mannen (Bourdieu , 2000). Det kan tolkes tvetydig, altså man må både være det attraktive og feminine, samtidig som det forventes at de skal kunne vise og tilpasse seg de maskuline egenskapene.

6. Oppsummering og avslutning

I dette kapitlet presenteres noen av de mest sentrale funnene som kom frem i analysen av datamaterialet. Avslutningsvis vil det reflekteres over hva som burde gjøres av fremtidig forskning, for å generere ny kunnskap om betydninger av kjønn og sosial klasse i livstilsidretter som fallskjermhopping.

6.1 Sentrale funn i studien

Den kvalitative analysen angående betydninger av sosial klasse, antyder at det stilles enda større krav til økonomisk kapitalmengde i fallskjermporten, enn i studier av mange andre livstilsidretter (Anderson, 1999; Fletcher, 2008; Wilson, 2008).

Et sentralt funn er at det kreves en betydelig økonomiske kapital bare som inngangsbillett til fallskjermhopping. Ut ifra datamaterialet og litteratur hentet fra NLF, kan vi anslå at du trenger rundt 100 000 kroner for å starte opp som fallskjermhopper. Et kurs koster cirka 20.000 kroner (Norges fallskjermforbund, 2011), nytt utstyr koster cirka 80.000 kroner (hevdes det blant informantene). Transport til hoppfelt, reiser og fallskjermhopp kommer i tillegg. Informantene peker også på at det er en sammenheng mellom frafall i fallskjermhopping og tilgang på økonomisk kapital.

Videre antydes det at det stilles store krav til formell kulturell kapital. Informantene har gjennomgående høy utdanningskapital. De fleste har høyere profesjonsutdanninger, og har faste jobber innenfor ulike kunnskapsyrker. Det gir dem fleksibel arbeidstid og muligheter til å ta seg fri til å hoppe fallskjerm uten store økonomiske tap. Tid blir derfor ansett som en viktig tilgjengelig kulturell kapitalform for å delta i fallskjermporten.

Samtidig viste det seg at den uformell kulturelle kapitalen også hadde betydning for deltagelse. Et sentralt funn var at fallskjermhopping var statusgivende, og flere informanter antydte at dette er en av årsakene for å begynne med fallskjermhopping.

Dermed kan det konkluderes med at det kreves en stor mengde økonomisk og kulturell kapital for å delta i fallskjermhopping, sett i lys av gjennomsnittet i befolkningen. Og det kan også virke slik at desto høyere økonomisk og formell kulturell kapital du har, desto lettere er det å delta. Dette viser seg blant annet gjennom at de yngste informantene, de som er under utdanning eller har lav formell utdanning, er de som har størst problemer med å ta seg råd til, og finne tid til å delta. Dette kan kobles til at kapitalmengden oftest øker med stigende alder (Bourdieu, 1995; Danielsen & Hansen, 1998). I fallskjermhopping er det de eldste, og de med stabil økonomisk kapital og en høy utdanningskapital, som har minst vansker med å være aktive over tid. Konklusjonene er at fallskjermhopping ser ut til å være en eksklusiv idrett, hvor deltagelsesvilkårene er kjennetegnet av at utøverne har stor økonomisk og kulturelle kapital, og hvor de som deltar derfor ser ut til å tilhøre den øvre middelklasse eller den dominerende klassen.

Når det gjelder betydninger av kjønn peker funnene på at i denne livstilsidretten, som i flere andre (Anderson, 1999; Booth, 2001; Sisjord, 2005), er det menns standarder som gjelder.

Kvinnelige fallskjermhoppere oppfattes som spesielt tøffe kvinner, fordi deltagelsen i fallskjermhopping avviker fra de dominerende forventningene til kvinner. De mannlige fallskjermhopperne fant derfor de kvinnelige utøverne som mindre feminine enn kvinner generelt i samfunnet.

Et sentralt funn er at informantene binder forståelsen av kvinnelig biologi til begrensninger for deltagelse. Denne oppfatningen, blir avkreftet av en kvinnelig informant, fordi hun brøt med forventningene ved å hoppe som gravid. Dermed viser hun hvordan begrensninger knyttet til biologi, er sosialt konstruert. Dette tyder på at kvinnelige fallskjermhoppere blir behandlet ut ifra kollektive forståelser av kjønn og kjønnsstereotype forventninger (Bourdieu, 2000).

Analysen belyste hvordan kvinner kompenserer for sin kjønnskapital ved å besitte en større mengde kulturell kapital enn de mannlige utøvere. Materialet antyder også hvordan kvinner tilpasser sine ferdigheter og normer til den symbolske (maskuline) kapitalen som er rådende i feltet for å få status som seriøs og dyktig fallskjermhopper.

Et sentralt funn viser også til hyppig bruk av uttrykk som jentelanding, som igjen viser noe av diskrimineringen som kvinnene opplever på en mannsdominert arena, og hvordan kvinner slik utsettes for symbolsk vold.

Det kan konkluderes med at det kreves langt mer av en kvinne for å bli ansett om en dyktig fallskjermhopper, enn det som kreves av en mannlig fallskjermhopper. Dette viser hvordan det å være kvinne gir mindre symbolsk kapital i feltet enn det å være mann. Blant annet hevdes det at kvinner i noen sammenhenger blir sett på som kjønnsobjekter når de deltar i fallskjermhopping, noe som gjør at de opplever symbolsk usikkerhet som deltagere i fallskjermporten.

6.2 Fremtidige forskningsbehov

I mitt litteratursøk til denne oppgaven, fant jeg veldig lite forskning på fallskjermhopping i et sosiologisk perspektiv. Derimot mye på psykologiske perspektiver, med fokus på motivasjon og risikotaging. Dette var også et viktig anliggende for å se på sentrale sosiologiske ulikhetsdimensjoner som kjønn og klasse.

Min studie er en studie som åpner opp mange forskningsbehov i kjølevannet av den kunnskapen jeg har produsert. Jeg kan med dette som utgangspunkt tenke meg tre retninger som vil kunne gi mer og nyttig kunnskap på dette feltet:

- 1) Denne studien er gjennomført med fallskjermhoppere i alderen 28 år – 67 år, noe som er forholdsvis en varierende aldersforskjell. I fremtidige studier på området fallskjermhopping vil det være interessant å undersøke mer konsekvent betydningen av alder som vilkår for deltagelse. Ved å se så på betydningen av alder, og disse forholdene i samspill med opplevelser og holdninger til kjønn, vil muligens gi nyanserende svar, og øke forståelsen for hvordan alder kan være avgjørende for oppfatninger av kjønn.

- 2) Det ville videre vært spennende å undersøke lederskapet og instruktørens betydning, da det kommer til uttrykk i mitt datamateriale at det ligger mye makt i instruktørens posisjoner. Ved å gå inn å undersøke instruktører, ville man muligens funnet et fruktbart svar på hvordan man kan skape et mer mangfoldig miljø i fallskjermporten, både i forhold til sosial klasse og kjønn.
- 3) Med utgangspunkt i funnene fra denne masteroppgaven, vil det være spennende å se på hvordan fallskjermhopping og andre risikofylte livstilsidretter skaper status og gir anerkjennelse i grupper med høy kulturell og økonomisk kapital. Videre kunne man sett nærmere på om denne anerkjennelsen er avhengig av kjønn, og eventuelt hvordan.

Dette er sentrale spørsmål som vil være vesentlig å fokusere på som en forlengelse av denne studien, og vil generere økt kunnskap om maktforhold som er i feltet fallskjermhopping.

7. Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2012). Pierre Bourdieu: En konfliktteoretisk syntese. I G. C. Aakvaag (Red.), *Moderne Sosiologisk Teori* (s. 148-172). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Aase, T., H., & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter*. Oslo: Universitetsforlaget
- Aasheim, L. V. (1988) *Norsk fallskjermidrett 1963-1988*. NLF Oslo: Offset forum AS
- Anderson, K. L. (1999). Snowboarding The Construction of Gender in an Emerging Sport. *Journal of Sport & Social Issues*, 23(1), 55-79.
- Askheim, S. (2009), *Hoppfelt*. Store norske Leksikon. Hentet fra <https://snl.no/hoppfelt>
- Askheim, S. (2015), *Basehopping*. Store norske Leksikon. Hentet fra <https://snl.no/basehopping>
- Booth, D. (2001). From Bikinis to Boardshorts: "Wahines" and the Paradoxes of Surfing Culture. *Journal of Sport History*, 28(1), 3-22.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819-840.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1995a). *Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse*. Oslo: Samlaget

- Bourdieu, P. (1995b). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften* (Oversatt av A. Prieur). Oslo: Pax Forlag AS.
- Bourdieu, P. (1996a). *The Rules of Art*. Oxford: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1996b). For en vitenskap om litterære verk. I P. Bourdieu (Red.), *Symbolsk makt*. Oslo: Pax Forlag.
- Bourdieu, P. (1997) *Men hvem skapte skaberne? - Interviews og forelæsninger*. København: Akademisk forlag A/S (s.179-198).
- Bourdieu, P. (2000). *Den maskuline dominans*. Oslo: Pax Forlag
- Bourdieu, P. (2005) *Udkast til en praksisteori*. København: Hans Rietzels Forlag
- Bourdieu, P. (2007) *Den praktiske sans*. København: Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1996). *Refleksiv sociologi: mål og midler* (Oversatt av H. Silberbrandt). København: Hans Reitzel.
- Burke, B. (2017) *Skydiving Glossary, Drop Zone*. hentet fra: http://www.dropzone.com/safety/Students/Skydiving_Glossary_35.html
- Celsi, R. L., Rose, R. L., & Leigh, T. W. (1993). An exploration of high-risk leisure consumption through skydiving. *Journal of consumer research*, 20(1), 1-23.
- Coffey & Atkinson (1996). *Making sense of qualitative data*. California: Stage Publications, Inc.
- Dahl, T. (2005). *Det er vilt og det er vakkert*. Universitetet i Tromsø

- Danielsen, A., & Hansen, M. N. (1998). Makt i Pierre Bourdieus sosiologi. *Om makt. Teori och kritikk.. Makt-och demokratiutredningen, 2003.*
- Fasting, K. (1987). Sports and women's culture. *Women's Studies International Forum*, 10(4), 361-368.
- Fasting, K., & Sand, T. S. (2009). *Kjønn i endring - en tilstandsrapport om norsk idrett*. Oslo: Akilles.
- Faye, A. (2009) *Fallskjermens historie*. Oslo: Tidsskrift for Veteranenes fallskjermklubb. Hentet fra: http://www.fallskjermveteranene.com/images/bilder/historikk/Fallskjermens_historie.pdf
- Fletcher, R. (2008). Living on the edge: The appeal of risk sports for the professional middle class. *Sociology of sport Journal*, 25(3), 310-330.
- Guneriussen, W. (1999). *Aktør, handling og struktur: Grunnlagsproblemer i samfunnsvitenskapen*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Giulianotti, R. (2005) *Sport a critical sociology*. Cambridge: Polity Press
- Hagen, K. (2005). *Transkripsjonsveiledning*. (For NoTa Universitetet i Oslo). Hentet fra www.tekstlab.uio.no/nota/oslo/transkripsjon/NoTa-transkripsjonsveil7.pdf
- Hastrup, K. (1991). Antropologiske studier af egen kultur. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 2(1), 10-14.
- Hjelseth, A., & Hovden, J. (2014). Negotiating the status of women's football in Norway. An analysis of online supporter discourses. *European Journal for Sport and Society*, 11(3), 253-277.

- Hovden, J. (1995). Idrett, kvinnelighet og kulturell ambivalens, I Norges Forskningsråd: Kjønn og samfunn i endring (s. 298-310). Oslo: Norges Forskningsråd.
- Hovden, J. (2000). Makt, motstand og ambivalens. Betydninger av kjønn i idretten. (Ph. D.), Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Hovden, J. (2012). Demokrati eller hegemoni? Jamställdhet och makt inom idrottsrörelsen. I J. Hvenmark (Red.), Är idrott nyttigt? En antologi om idrott och samhällsnytta (s. 164-193). Stockholm: SISU Idrottsböcker.
- Hovden, J., Bakke, I. M. og Solheim, L. J. (2015) *Den norske idrettsmodellen i utakt. Fattige familier og fysisk aktivitet*. I Bungum, B., Forseth, U. og Kvande, E. (2015) *Den norske modellen. Internasjonalisering som utfordring og vitalisering*. Bergen: Fagbokforlaget
- Jenkins, R. (1992). Practice, Habitus and Field. I R. Jenkins (Red.), Pierre Bourdieu (s. 66-102). London: Routledge.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., og Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kleven T. (2005), *Innføring i pedagogisk forskningsmetode*. Oslo: Unipubforlag AS
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. Anderssen & J. Rygge Eds.). Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Kvale, S. (2002). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. Anderssen & J. Rygge Eds.). Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk

- Leseth, A.B. & S. M. Tellman (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning? Oslo: Cappelen Damm Akademisk.*
- Markula, P. & Silk, M. (2011). *Qualitative Research for Physical Culture.* Hampshire: Palgrave Macmillan.
- NESH. (2006). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-sompdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren.* Oslo: Universitetsforl.
- Norges fallskjermforbund (2011). *Hvordan bli fallskjermhopper.* Hentet fra: <http://www.nlf.no/fallskjerm/hvordan-bli-fallskjermhopper>
- Norges luftsportsforbund. (2017,02.05.). *Oversikt over klubber tilsluttet NLF.* Hentet 02.05.17, fra: <http://www.nlf.no/info/oversikt-over-klubber-tilsluttet-nlf>
- Norges luftsportsforbund. (2003) . *Håndbok: Fallskjermseksjonen. (Utgave 8)* . Oslo: Hentet fra: <http://www.nlf.no/fallskjerm/fnlf-h-ndbok-8-utgave>
- Personvernombudet (2017, 06.04) *NSDs oppgaver som personvernombud.* Hentet fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/ledelse_administrasjon/oppgaver.html
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier.* Oslo: Universitetsforlaget.

- Priour, Annick og Carsten Sestoft (2006): *Pierre Bourdieu. En introduktion*. København: Hans Reitzel
- Rapley, T. J. (2001). The art (fulness) of open-ended interviewing: some considerations on analysing interviews. *Qualitative research*, 1(3), 303-323.
- Rapley, T. (2007). Interviews. i Seale, Gobo, Gubrium & Silverman (eds.). *Qualitative Research Practice*. London: Sage.
- Ryen, A. (2011). Ethics and Qualitative Research. I D. Silverman (Red.), *Qualitative Research* (s. 416-438). Los Angeles: SAGE Publications.
- Sisjord, M. K. (2005). Snowboard-en kjønnet ungdomskultur. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 5(2).
- Sisjord, M. K. (2009). *Fast-girls, babes and the invisible girls. Gender relations in snowboarding*. *Sport in Society*, 12(10), 1299-1316.
- Skogvang, Q. B. (2005). *The sport media complex, within norwegian and international football*. Paper in Buenos Aires ISSA.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Tjønndal, A. (2014). «Ledelse og kjønn i bokseringen»: *En kvantitativ og kvalitativ studie av ledelsesadferd og betydninger av kjønn blant norske boksetrenere* (Master's thesis, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for sosiologi og statsvitenskap).

Tvedt, K. A., Bryhn, R., & Askheim, S. (2013). *Fallskjermssport*. Store norske Leksikon.
Hentet fra <https://snl.no/fallskjermssport>

Værnø, G. (1990) *Kvinnens forsvarshistorie*. Oslo : Kvinners frivillige beredskap

Wheaton, B. (2000). *Just do it! Consumption, Commitment and Identity in the Windsurfing Subculture*. *Sociology of Sport Journal*. London: Human Kinetics Publishers, Inc.

Wheaton, B. (2004). *Introduction – Mapping the lifestyle sport-scape*. I Wheaton, B. (red), *Understanding lifestyle sports – consumption, identity and difference*. USA: Routledge.

Widerberg , K. (2011), *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*, Oslo; Universitetsforlaget

Wilken, Lisanne (2011): *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg: Samfundslitteratur

Wilson, T. C. (2002). *The paradox of social class and sports involvement the roles of cultural and economic capital*. *International Review for the Sociology of sport*, 37(1), 5-16.

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Informert samtykke

Jeg er en student på master i idrettsvitenskap ved NTNU, som skriver en masteroppgave om fallskjermhopping. Temaet er kjønn, sosial klasse, deltagelse og rekruttering. I den forbindelse ønsker jeg å gjøre en intervjuundersøkelse, og håper du er villig til å bidra med å gi meg mer kunnskap på dette området.

Alt du sier vil bli behandlet konfidensielt og videre anonymisert i oppgaven, slik at ikke noen opplysninger kan tilbakeføres til din person. Oppgaven kan/vil bli publisert på offentlige sider.

Jeg ønsker å ta lydopptak av intervjuet, slik at jeg kan skrive det ut til en fullstendig tekst i etterkant. Håper du vil gi ditt samtykke til dette. Lyd og transkribering vil makuleres når forskningsprosjektet står ferdig.

Du har også rett til å trekke deg fra intervjuet underveis, det er frivillig deltagelse, dette vil ikke få noen konsekvenser. Forskningsarbeidet har sluttdato 31.05.2017.

Faglig ansvarlig for denne undersøkelsen er professor Jorid Hovden. Om du har spørsmål til tema eller undersøkelsen, kan du ta kontakt med henne på: tlf: 91582171, eller på e-mail: jorid.hovden@svt.ntnu.no, eller meg som gjennomfører intervjuene.

Med vennlig hilsen

Betina Berglie

90119964

betina_berglie@msn.com

Samtykkeerklæring:

Jeg, _____ er villig til å la meg intervjuet i dette prosjektet.

Sted og dato: _____

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnspørsmål:

- Kan du fortelle litt om deg selv? (Alder, hjemsted, bosted, student/ fag/yrke, familie.
- Kan du fortelle litt om hva som fikk deg til å begynne med fallskjermhopping?
- Hvor mye erfaring har du med fallskjermhopping? (Hvor mange år, hopp, og steder har du hoppet)
- Hvor ofte hopper du nå?

Rekrutering og deltagelse (MOTIV)

- Hvor gammel var du da du begynte?
- Hvor mye tid tror du, du bruker på fallskjermhopping i året?
- Hopper du hele året eller er det noen mnd. du bruker mer tid på det enn andre mnd.? Evt. hvorfor?
- Kan du si litt om hvorfor du driver med fallskjermhopping? (konkurranser, prestasjonsforbedring, spenningen, utfordring, mestringsfølelse??)
- Har målet ditt endret seg noe med fra du begynte til nå ? Og evt. hvordan/hvorfor?
- Hopper du mest alene eller sammen med noen ...og hvorfor ?
- Når du ser på dagliglivet ditt –kan du si litt om hvilken rolle/betydning fallskjermhopping har i forhold til andre aktiviteter/gjøremål? (prioriteter du for eksempel hopping framfor de fleste andre gjøremål – arbeid, sosiale med venner og familie?).
- Fallskjermhopping betraktes som en risikosport(ekstremспорт), hva er dine tanker rundt det?
- Hva tenker du om risikoen det er å hoppe?

- Har du noen gang skadet deg, opplevd ubehag eller har dødsangst når du hopper? . Kan du fortelle hvordan du opplever dette?
- Vi har hørt om hoppere som har død - og kanskje du til og med har kjent noen av disse - , hvordan påvirker dette deg?
- Dersom du skulle oppsummere – hva vil du si er de viktigste motivene/årsakene til at du driver med fallskjermhopping? (Velvære, status blant venner?) og hva vil du si har påvirker deg mest til å fortsette?
- Det har blitt hevdet at militærbakgrunn har noe å si for deltagelsen i fallskjermporten – hva mener du om det?

Miljøet: (sosial klasse og andre kjennetegn)

- Kan du si litt om hvordan du oppfatter fallskjermmiljøet – hvem det er som begynner og fortsetter med fallskjermhopping? (familiebakgrunn, utdanning, bosted –by land)
- Hvordan er din utdannings - og familiebakgrunn ? (Hva jobber/driver foreldrene din med?)
- Har du militærbakgrunn, hvis ja, hvordan?
- Oppfatter du fallskjermhopping som en dyr idrett ? Hvor stor del av dine penger vil du anslå at du bruker på fallskjermhopping?
- Hvor mye vil du anslå at fallskjermhoppingen koster deg i året?
- Opplever du at mange slutter fordi det er for dyrt ? med fallskjerm
- Hvordan opplever du miljøet i fallskjermhoppingen - hva er det som kjennetegner dette miljøet i forhold til andre miljøer du er med i? (hva snakker dere om – utstyr, prestasjoner, opplevelser , utfordringer ... hva er det som evt gjør det til et viktig miljø for deg?)
- Er fallskjermhopping noe som også de beste vennene dine driver med?
- Er det stor aldersforskjell i miljøet – og evt. hvordan påvirker dette miljøet?
- Har du noen andre hobbyer eller interesser - eller tar fallskjermhoppingen det meste av fritiden ?

- Har du «forbilder»/personer du ser opp til som driver med fallskjermhopping? Hvis ja, hvordan/hvorfor er de forbilder, hva har de oppnådd, hvem er de? Kjendis, venn?
- Fortell om hvordan du påvirkes av andre når du hopper – hva miljøet og de andre rundt deg betyr? (for eksempel betyr det noe hvor gode/flinke de andre er?).
- Hva synes de rundt deg om at du driver med fallskjermhopping? Gir det noen form for status ...og eventuelt hvorfor?
- Legger du ofte ut bilder og/eller videoer på sosiale medier av fallskjermhopping ? (og hvis ja, hva er responsen? hvis nei, hvorfor ikke?)
- Hvordan oppfatter du bruk av rusmidler i miljøet? Hvordan tenker du om dette? (Mange forbinder ekstremспорт med adrenalinkick. Har du noen formening om fallskjermhoppere søker rus – også utover de adrenalinkickene de opplever når de hopper?)

Kjønnsrelasjoner – betydninger av kjønn

- Har du flest mannlige eller kvinnelige venner i fallskjermporten? Fortell litt om hvordan det er å være kvinne/mann i fallskjermporten?
- Hva betyr det for deg at fallskjermporten er mannsdominert ? Hvordan tror du det påvirker miljøet ...for eksempel betydninger for rekruttering og frafall?
- **For kvinnene:** Hvordan opplever du å være i mindretall som kvinne ? Må man være spesielt tøff ...»guttejente» eller opplever du miljøet som veldig støttende og inkluderende? Hva er eventuelt utfordrende? Er det noen fordeler?
- **For mennene:** Hvordan tror du det er å være kvinne i miljøet ? (diskriminering eller mye positiv oppmerksomhet?)
- Hvordan oppfatter du jentene/kvinnene som hopper fallskjerm ...er det spesielt tøffe eller opplever du ingen forskjell fra andre miljøer? Er dine beste venner i miljøet menn eller kvinner – og evt hvorfor er det slik?
- Hvis du tenker litt rundt at miljøet er mannsdominert - hva tror du dette har å si for miljøet og rekrutteringen i fallskjermporten?
- Hvorfor tror du det er flere gutter som er aktive fallskjermhoppere enn jenter?
- Hva tror du kan gjøres for å rekruttere flere jenter?

Avslutning:

- Er det noe du har lyst å tilføye til noe av det vi har snakket om ... ?

TAKK

Vedlegg 3: Kvittering og tilbakemelding fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

Jorid Hovden
Institutt for sosiologi og statsvitenskap NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 14.11.2016

Vår ref: 50516 / 3 / AGH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 11.10.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

50516	<i>I vinden, men ikke for kvinnen!? Kjønn og sosial klasse sin betydning for deltagelse og rekruttering i fallskjermporten</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Jorid Hovden
Student	Betina Berglie

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Agnete Hessevik

Kontaktperson: Agnete Hessevik tlf: 55 58 27 97

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Formålet er å avdekke hvem som hopper i fallskjerm, i forhold til sosial klasse og med fokus på kvinnene, og kvinners rolle i dette miljøet.

Rekrutteringen skjer via eget nettverk. Ved rekruttering via eget nettverk er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltagelse ivaretas.

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring er noe mangelfullt utformet. Vi ber derfor om at følgende endres/tilføyes:

- Oppgi dato for prosjektslutt (31.05.2017) og hva som da vi skjer med datamaterialet (du har meldt at det skal anonymiseres).
- Vi anbefaler at du eksplisitt skriver at deltakelse er frivillig.

Det behandles sensitive personopplysninger om helseforhold. Personvernombudet tar høyde for at det kan framkomme sensitive opplysninger knyttet til straffbare handlinger (i forbindelse med spørsmål om rusmidler).

Det behandles enkelte opplysninger om tredjeperson. Det skal kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet. Opplysningene skal være av mindre omfang og ikke sensitive (relatert til f.eks. helse eller straffbare handlinger), og skal anonymiseres i publikasjon. Så fremt personvernulempen for tredjeperson reduseres på denne måten, kan prosjektleder unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson, fordi det anses uforholdsmessig vanskelig å informere.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger NTNU sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

I meldeskjemaet er det krysset av for at det skal publiseres indirekte identifiserende personopplysninger i oppgaven. Personvernombudet legger til grunn at dette er feil og har endret dette punktet. Vi gjør oppmerksom på at dersom personopplysninger skal publiseres må det innhentes et eksplisitt samtykke til dette. Det framgår av informasjonsskrivet at personopplysninger ikke skal publiseres.

Forventet prosjektslutt er 31.05.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak